

ПРАВОСЛАВЉЕ

НОВИНЕ СРПСКЕ ПАТРИЈАРШИЈЕ

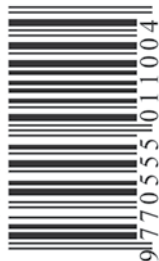
Његово
Преосвештенство
Епископ топлички
Г. Арсеније

pravoslavje.srb: www.pravoslavje.rs

Број 1140 Цена 90 динара 2.5 КМ 15. септембар 2014. године Издази 1. и 15. у месецу

ISSN 0555-0114

Званични приједи

Патријарх српски Г. Иринеј примио је 25. августа 2014. у Патријаршији српској у Београду министра унутрашњих послова Србије Небојшу Стефановића.

Фото: С. Јовановић

Председник Одељења за спољне црквене везе Московске Патријаршије, Митрополит волоколамски Иларион, допутовао је са пратњом 25. августа 2014. у Београд. Високог госта на аеродрому су дочекали изабрани Епископ славонски Јован и протојереј Виталиј Тарасјев, старешина Подворја МП у Београду.

На позив Патријарха Иринеја, у уторак 26. августа, Митрополит Иларион је посетио Патријаршију српску и сусрео се са Патријархом и члановима Св. Арх. Синода СПЦ. Разговору који је уследио присуствовали су и Епископ бачки Иринеј и Епископ браничевски Игнатије. Истог дана госте су на аеродром испратили Епископ аустралијско-новозеландски Иринеј и протојереј Виталиј Тарасјев.

У Патријаршији српској у Београду, 2. септембра, Свјатјејши је примио г. Франсоа Гзавијеа Денија, амбасадора Републике Француске у Србији.

Патријарх Српски примио је 3. септембра г. Оскара Никовица, амбасадора Мађарске у Србији.

Патријарх Иринеј примио је 9. септембра православне Американце који су на поклоничком путовању по Србији са својим протом др Милошем Весином.

Извор: Информативна служба СПЦ

Патријарх Српски примио је 9. септембра надбискупа Жан-Луја Бругеса, главног библиотекара и архивара Римокатоличке цркве, у чијој пратњи су били секретар др Роберт Вајт, апостолски нунције у Србији Орландо Антонини, београдски надбискуп Станислав Хочевар и монсињор Јануш Блашовјак. Пријему су присуствовали Епископ топлички Арсеније, управник Библиотеке Српске Патријаршије мр Зоран Недељковић и управник Архива СПЦ Радован Пилиповић.

У Епархији жичкој

Патријарх Иринеј служио је 28. августа, на празник Успенија Пресвете Богородице, Св. Арх. Литургију у Ражани поводом храмовне славе, уз саслужење Епископа жичког Јустина.

На Убу

На Велику Госпојину, 28. августа, Патријарх Иринеј је, у поподневним часовима, посетио убски Световазнесењски храм.

Извор: Епархија ваљевска

У САНУ

Од 3. до 5. септембра у Српској академији наука и уметности одржан је Симпозијум о климатским променама и управљању водама под покровитељством Унеска. Свечаном отварању овог међународног скупа посвећеног и 135. годишњици рођења нашег чувеног научника Милутина Миланковића је, поред бројних угледних личности из земље и света, присуствовао и Патријарх Иринеј.

У Епархији средњоевропској

Патријарх српски Иринеј боравио је у Епархији средњоевропској, у Химелстиру, епархијском центру, од 5. до 7. септембра 2014. Тамо је 7. септембра у трон епископа средњоевропских увео Преосвећеног Еп. Сергија, о чему опширнији извештај доносимо на страни 7.

Извор: Епархија средњоевропска

ПРАВОСЛАВЉЕ 1140

2

Активности Патријарха

4

Наречење и хиротонија
Епископа топличког Г. Арсенија
О. Стојановић

7

Устоличење Епископа
средњоевропског Г. Сергија

8

Писмо узурпатору трона
Охридске Архиепископије
Митрополит сјайистички Г. Павле

10

Народ веран
канонском устројству Цркве
гр Ксенија Кончаревић

14

Разговор са академиком
Динком Давидовим
Тотални геноцид
Славица Лазић

17

Светобогородични сабор
у манастиру Озрен
Радован Пилиповић

18

Духовне основе креативности
(први део)
Игуман Георгије Шесџун

20

Иво Андрић: родољубље
и слике Првог светског рата
гр Александар Раковић

22

Како нас је видео А. Рајс (16)
Душмани суровији од Атиле
Антоније Ђурић

24

Српска краљевска академија и
македонско питање 1913. године
гр Софија Божић

26

Стари српски записи
из манастира Крупа у Далмацији
Радован Пилиповић

28

Многонамученом чеду Божијем
Тијани Јурић
Лазар Ђачић

30

Доћи ће ствари на своје место
Славиша Костић

32

Екологија и еколошка свест
Саша Велимир

34

Обрнута естетика:
лепо у ружном, добро у лепом
Милена Пекић

37

Свет књиге

40

Наука, уметност, култура...

42

Кроз хришћански свет

44

Из живота Цркве

На насловној страни:

Његово Преосвештенство
Епископ топлички Г. Арсеније
Фош: Ђакон Драган С. Танасијевић

„Православље – новине Српске Патријаршије“ излазе са благословом Његове Светости Патријарха српског Иринеја. Издаје Информативно-издавачка установа Светог Архиепископског Синода Српске Православне Цркве. Први број „Православља“ изашао је 15. априла 1967. године.

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР:

Члан Св. Арх. Синода задужен за надзор над радом
Информативно-издавачке установе Св. Арх. Синода СПЦ
Митрополит црногорско-приморски др АмфилохијеГлавни и одговорни уредник
Презвитер др Александар ЂаковацОперативни уредник
Срећко ПетровићСекретар редакције
Снежана КруничковићФотограф
Ђакон Драган С. ТанасијевићЛектор и коректор
Ђорђе ОстојићЧланови редакције
Презвитер др Оливер Суботић,
Сања Лубардић, Славица ЛазићИздаје сваког првог и петнаестог у месецу, за јануар
и август двобој. Годишња претплата за нашу земљу је 1700
динара, полугодишња 850. Појединачни примерак 90 динара.
Претплата за нашу земљу може се уплатити на благајни Српске
Патријаршије, Краља Петра 5 или на текући рачун.Уплате не слати поштанском упутницом!
Не слати девизне чекове!Годишња претплата за иностранство:
Обична поштом је 70 USD, 70 CAD, 75 AUD, 45 EUR, 35GBP;
авионска: 90 USD, 90 CAD, 100 AUD, 60 EUR, 45 GBP.Информативна служба:
Текући рачун динарски број:
145-4721-71 Марфин банка
Далматинска 22 Београд
Текући рачун девизни број:
Intermediary Deutsche Bank GmbH,
Frankfurt/M (BIC DEUTDE33)
Account with inst: 935-9522-10
Marfin bank AD, Beograd (BIC LIKIRSBG)
Beneficiary: RS35145007080000135615
Informativno Izdavacka Ustanova Srpske Pravoslavne Crkve,
Kralja Petra 5, Beograd
Charges: For the account of ordering customerТелефони:
Редакција: +381 11 30-25-116
Маркетинг: +381 11 30-25-113
Претплата: +381 11 30-25-103, 30-25-113, 064 17-83-786
e-mail: pravoslavije@spc.rs – редакција
pretplata@spc.rs – претплатаРукописи и фотографије се не враћају. Текстови достављени
редакцији „Православља“ подлежу анонимној рецензији.
Текстови и прилози објављени у „Православљу“ представљају
ставаове аутора.Сва права задржана. Свако прештампавање, копирање,
умножавање, објављивање и дистрибуирање целих или делова
ових новина или чланака објављених у њима забрањено је и
представља повреду ауторског права и кривично дело.Дизајн: Соба.rs
Графичка припрема: Срећко Петровић
Штампа: „Политика“ А. Д.Дистрибутер: „Polydor“ д.о.о.,
Ломина 11/3/9, 32300 Горњи Милановац
тел/факс: 032/717-322, 011/2461-138СРП – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд
271.222 (497.11)
ISSN 0555-0114 = Православље
COBISS.SR-ID 16399106Православље се штампа уз помоћ Управе
за сарадњу с Црквама и верским заједницама
Владе Републике Србије

У Саборној цркви Светог Архангела Михаила у Београду

Наречење и хиротонија Епископа топличког Г. Арсенија

О. Стојановић

У Саборном храму Светог Архангела Михаила у Београду, 30. августа 2014. године, Патријарх српски Иринеј обавио је чин наречења изабраног Епископа топличког, Архимандрита Арсенија (Главчића). Учешће су узели Господа митрополити: веријски Пантелејмон и китријски Георгије (Васељенска Патријаршија) и загребачко-љубљански Порфирије, као и Њ. П. Господа епископи: банатски Никанор, жички Јустин, врањски Пахомије, шумадијски Јован, ваљевски Милутин, рашко-призренски Теодосије, аустралијско-новозеландски Иринеј, горњокарловачки Герасим, средњоевропски Сергије, тимочки Иларион, изабрани славонски Јован, моравички Антоније, умировљени зворничко-тузлан-

ски Василије, као и изабрани јегарски, Архимандрит Јероним.

Пред сабраним архијерејима наше Свете Цркве и молитвеним учешћем многобројних верника Архиепископије београдско-карловачке, Архимандрит Арсеније је изјавио да прихвата и саглашава се са вољом Св. Арх. Сабора, који га је на овогодишњем редовном заседању изабрао за викарног Епископа Патријарха са титулом Епископ топлички.

У недељу, 31. августа, Патријарх Српски је на Св. Арх. Литургији хиротонисао и увео у трон Епископа топличких, Епископа Арсенија. Саслуживали су Њ. В. Господа митрополити: веријски Пантелејмон и китријски Георгије (Васељенска Патријаршија) и загребачко-љубљански Порфирије, Њ. П. Господа еписко-

пи: бачки Иринеј, жички Јустин, шумадијски Јован, рашко-призренски Теодосије, аустралијско-новозеландски Иринеј, тимочки Иларион, моравички Антоније, као и изабрани јегарски, Архимандрит Јероним, игуман манастира Студеница Архимандрит Тихон и други. Свечаном чину присуствовали су и Њ. П. Господа епископи: горњокарловачки Герасим, средњоевропски Сергије, изабрани славонски Јован и умировљени зворничко-тузлански Василије, архимандрити Јован (Радосављевић) и Данило (Љуботина), као и јеромонах Доситеј из манастира Хиландар.

Присуствовали су и апостолски нунције у Београду г. Орландо Антонини, надбискуп београдски г. Станислав Хочева, директор Управе за сарадњу са

Животопис Епископа топличког Г. Арсенија (Главчића)

Епископ топлички Г. Арсеније (Главчић) рођен је 10. марта 1978. године у Вршцу, од оца Богдана и мајке Ружице, рођене Ненадовић, добивши на крштењу име Миломир. По породичном пореклу Архимандрит Арсеније потиче из места Ковачи код Јошаничке Бање, где је рођен његов отац Богдан. Мајка Ружица, рођена у селу Баваниште код Панчева, пореклом је из чувене породице Ненадовића из Бранковине. Деда по мајци Никола потамак је Јакова Ненадовића.

Основну школу завршио је у родном месту 1993. године, одакле, по благослову тадашњег Епископа банатског Хризостома (Столића), одлази у Богословију Светог Саве у Београду. Школовање у богословији завршава са одличним успехом 1998. године. Одмах након завршетка богословије, по благослову Епископа Хризостома, уписује се на Богословски факултет у Београду. У току студија два пута је одлазио на усавршавање руског језика на Пушкиновом институту у Москви, 1999. и 2000. године.

Године 2002. Епископ банатски Хризостом поставља га на дужност секретара Епархијског управног одбора и благајника Епархије банатске. На тој дужности остаје све до септембра 2004. године. Следећи свог духовног оца Епископа Хризостома прелази у Епархију жичку где бива постављен на дужност секретара Епископа у јулу 2005. године. Истовремено започиње и припрему за монашки живот као искушеник на Епископском двору у манастиру Жичи. У септембру 2005. године дипломирао је на Богословском факултету у Београду.

На дужности секретара Епископа жичког остаје до октобра 2006. године када, по благослову Светог Архијерејског Синода Српске Православне Цркве, одлази на постдипломске студије у Грчку. На Богословском факултету Аристотеловог универзитета у Солуну уписује се на магистарске студије на Катедри за литургику код професора Панајотиса Скалциса.

У току студија прима монашки постриг у манастиру Студеници 1. августа 2007. године добив-

ши име Арсеније. На празник Светог пророка Илије исте године рукоположен је у чин јерођакона од стране Епископа жичког Хризостома у манастиру Студеници. Две недеље касније, на празник Преноса моштију Светог архиђакона Стефана, 15. августа, у манастиру Жичи, Епископ жички Хризостом рукоположио га је у чин јеромонаха. Након тога враћа се на студије у Солун, а наредне године, на празник Преподобне Анастасије Српске, 5. јула, у манастиру Студеници, произведен је у чин Архимандрита. Магистарски рад на тему „Типик Светог Никодима, Архиепископа српског“ одбранио је 29. новембра 2012. године са одличном оценом.

Након освећења новог Епископског двора у Краљеву, 15. маја 2011. године, заједно са Епископом жичким Хризостомом, као придворни монах, прелази из манастира Жиче у Краљево. Уз свог духовног оца остаје све до његовог блаженог уснућа 18. децембра 2012. године. Након упокојења Епископа Хризостома наставља да врши послушање придворног монаха на Епископском двору у Краљеву. У фебруару 2014. године, на предлог администратора Епархије жичке Његовог Преосвештенства Епископа шумадијског Господина Јована, добија благослов Светог Архијерејског Синода Српске Православне Цркве за докторске студије на Богословском факултету Аристотеловог универзитета у Солуну.

На редовном пролећном заседању Светог Архијерејског Сабора Српске Православне Цркве, 23. маја 2014. године изабран је за Епископа топличког, викара Његове Светости Патријарха српског Господина Иринеја.

Црквама и верским заједницама др Милета Радојевић, бројни црквени посленици, угледне званице из јавног живота Србије, као и многобројни пријатељи и родбина Епископа Арсенија.

Поздравивши Његову Светост, браћу архијереје и све присут-

не, Епископ топлички Арсеније је између осталог беседио: „У овом најсветијем тренутку мога живота док стојим пред Лицом Божијим и пред пуноћом Цркве Христове, устрептала је у мени душа моја, подрхтава у мени срце моје, пред величином Тајне која је нада мном

данас извршена. Свесном неодојности своје за узвишену епископску службу, не преостаје ми ништа друго него да паднем ничице, покријем лице своје и заридам као некада Свети пророк Исаија: ‘Јао мени! Погибох, јер сам човек нечистих усана’ (Ис. 6, 5).

Али у овом тренутку док свештени страх прожима моје биће утеху су ми речи овог великог апостола који каже „што је слабо пред светом оно изабра Бог да посрами јаке“ (1 Кор. 1, 27). Охрабрују ме и речи молитве рукоположења да божанска благодат немоћи исцељује и недостатке допуњује, те своје наде полажем једино у Бога, у Његову милост и помоћ, да достојно изнесем овај претешки крст који је данас положен на моја нејака плећа.

Знајући да ништа не би ва без промисла Божијег, смерно приклањам своју главу пред светом вољом Божијом и благодарим Богу, Једноме у Тројици, Богу Оцу, Богу Сину и Богу Духу Светоме, Тројици једносуштној и неразделивој, Богу Живом и Истинитом што је мене грешног и убогог и најмањег међу свом браћом удостојио ове велике тајне, архијерејског служења Господу и Његовој Светој Цркви.“

У својој поздравној беседи Владика Арсеније је много топлих и из срца изнедрених речи изговорио, сећајући се ставања и узрастања уз духовног родитеља, блаженопочившег Епископа жичког Хризостома – „Човека који је био богат Богом и који је друге обогаћивао“ (Св. Григорије Богослов). Речи бескрајне захвалности упутује је и епископима шумадијском Јовану и жичком Јустину, као и свим професорима који су га пратили кроз живот од Богословије и са Православног богословског факултета у Београду, до Богословског факултета у Солуну, уз посебно исказану захвалност митрополитима: веријском Пантелејмону

и китријском Георгију, који су и присуствовали његовој хиротонији. Речи захвалности су текле као непресушна река и ка Архимандриту Павлу Стаматасу, Архи-

мандриту Тихону, и родитељима, оцу Богдану и мајци Ружици, који су били присутни овом узвишеном чину. На крају беседе Пресвећени је рекао: „Ваша Светости, примајући из Ваших светих руку архијерејски жезал знам да га примам из руку Великог Архијереја Христа. Жезал који је символ архијерејске духовне власти

и достојанства али пре свега символ служења Богу и Цркви Божијој јер је сам Пастироначалник Христос рекао: ‘Син Човечији није дошао да му служе, него да

служи и даде живот Свој у откуп за многе’ (Мт. 20, 28). Тајна епископске службе је тајна голготске жртве, непрестано служење и распињање себе за друге, подношење сваке неправде, злобе и прогона од ‘непријатеља крста Христовог’ (Флп. 3, 18). Христос својим ученицима поручује: ‘Ако Мене гонише и вас ће гонити...’ (Јн. 15, 20), ‘чашу, дакле, коју ја пијем испићете и крштењем којим се ја крстим крстите се’ (Мк. 10, 39). Али својим верним служителјима, пастирима Цркве Његове, који сведоче Царство Божије у свету, Христос упућује речи охрабрења: ‘Не бој се нимало од онога што имаш да претрпиш... Бу ди веран до саме смрти и даћу ти венац живота’ (Отк 2, 10).

Све своје наде полажем у Господа који је ‘помоћник мој и заштитник мој’ (Пс. 27, 7) и заступничке молитве Светог Николаја Мирликијског мог крсног заштитника, Светог Саве и Преподобног Симеона, Светог Арсенија Српског чије име носим, и свих светих из рода нашег просијавших, да ме укрепе у ношењу благог јарма Христовог и вођењу повереног ми народа Божијег у нашем заједничком ходу ка Дому Оца нашега, ка не вечерњем Царству Тројичнога Бога, ка коме стреми-мо сви ми хришћани.

Ваша Светости и богољубива браћо архијереји, благословите ме и помените ме у Вашим светим молитвама. Амин!“

Извор: Информативна служба СПЦ

Устоличење Епископа средњоевропског Г. Сергија

Наречењу и хиротонији Епископа средњоевропског Сергија (Карановића) (26. јула 2014) у престоном граду Београду, следовало је увођење у трон Епископа средњоевропских, које се догодило 7. септембра на Св. Арх. Литургији којом је началствовао Првојерарх Српски у манастиру Успења Пресвете Богородице у Химелстиру у Немачкој. У свечаном чину саслуживали су Њ. В. митрополити: Августин (Цариградске Патријаршије) и загребачко-љубљански Порфирије, Њ. П. епископи: бачки Иринеј, бихаћко-петровачки Атанасије и брегалнички Марко и бројни други молитвеници пред Богом. Присутствовали су и Њ. П. епископи: будимски Лукијан, зворничко-тузлански Хризостом, рашко-призренски Теодосије, горњокарловачки Герасим, крушевачки Давид, аустријско-швајцарски Андреј, моравички Антоније и стобијски Давид, као и изузетно угледне и уважене званице из јавног и политичког живота Србије и Немачке.

Беседећи на овом торжественем евхаристијском сабрању Патријарх Српски је очински саветовао Преосвећеног Владика да свој крст носи „увек учећи све својим примером“.

Новоустоличени Епископ је, одговарајући беседом, и поздрављајући Његову Светост, браћу архијереје, и све присутне, најпре нагласио важност сталног „надидавања Небеског Јерусалима“, не обмањујући се да је то недостижан и далек пут, који заправо зависи од градње „Царства Небеског, које је унутра, у нама“. Преосвећени је позвао сву своју браћу саслужитеље да буду утеха и слуге „нашој браћи и сестрама“, у овим изузетно тешким временима. Владика Сергије је подсетио и на бескрајна столећа сеоба српског рода и порода у ове крајеве, али и на чињеницу да „нисмо ми, браћо и сестре, овдје као православни Срби у Њемачкој,

некаква друштвена случајност, него вјеровијесници и вјесници хришћанског братољубља, носиоци смисла и ширитељи евхаристијског погледа на свијет“. Као носиоце и преносиоце, кроз монашке руке са Гламочких поља, „ћирило-методијевске писмености и културе Св. браће Кирила и Методија“, Немци су у нама умели да препознају оно најбоље – а то је светосавска култура.

Говорећи о настављању пута изградње Епархије средњоевропске, којег су утрли претходни архијереји, Владика Лаврентије и Константин, Преосвећени је рекао да ће учинити све да се „ова епархија нашег расејања која ми је дата на духовно руковођење, још више веже за отаџбину српско“, уверен да ће „моји епархиоти као грађани Небеског Јерусалима и даље бити добри, одани грађани и поштоваоци закона и уредби њемачке државе.“

Завршавајући беседу Владика Сергије је указао на величину, али и неоткривеност историје нашег народа и Цркве светосавске, „не зато што није проучавана, него зато што из ње извиру поруке великих стремљења, богочовјечанских идеала и постигнутих предачких циљева ка којима као садашњи нараштај морамо да тежимо“. Упућујући молитве човекољубивом и милостивом Богу за благослов за Епархију средњоевропску, Преосвећени је своја надања излио у једној реченици – да поверена му епархија буде „здрави сасуд Духа Светог и понос цјелокупне Православне Цркве ‘насађене на истоце’ (од истока) која остаје ‘стуб и тврђава истине’, а коју ни ‘врата ада неће надвладати’. Амин.“

Свечаност устоличења Епископа средњоевропског настављена је трпезом љубави у епархијском центру у Химелстиру, којој су присуствовали и на којој су говорили најугледнији црквени великодостојници и званице из јавног живота обе земље.

О. Стојановић

Извор: Информативна служба СПЦ

– Поводом прогона канонске Цркве у БЈР Македонији и страдања
Архиепископа охридског Г. Јована, који је осуђен у монтираном процесу –

Попут преступника,
у пратњи полицајаца:
Високопреосвећени
Архиепископ охридски
Г. Јован – Христа ради
лишен слободе

Отворено писмо Митрополита Павла
из Атинске Архиепископије

Писмо узурпатору трона Охридске Архиепископије

и лажном предводнику непостојеће Македонске цркве г. Стефану,
које је упутио Високопреосвећени Митрополит сијатистијски Г. Павле

Адресирано:

*Ономе који незаконито држи трон
Архиепископије охридске и
ономе који лажно води
непостојећу Македонску цркву
г. Стефану*

Г. Стефане,

Са изненађењем и болом, не тражећи од Вас, примио сам писмо којим се трудите да оправдате неоправдиво и устремљујете се на јединог канонског (Архи)епископа охридског Г. Јована.

Отпочињете, наравно, малом обманом. Пишете: „У прилогу писма достављам Вам информације о криминалној активности...”

А када сам Вам г. Стефане послао писмо, па журите да ми одговорите? Зашто бих слао писмо Вама, када не признајем Ваше црквено постојање, а лажну цркву коју водите доживљавам као црквено непостојећу? Ко Вам је рекао да Вас сма-

трам важном личношћу да бих од Вас затражио информације?

Покушавате овим лукавим начином да постигнете посредно признање и да створите утисак како ја или било који други архијереј Грчке Цркве разговара са Вама. Ваш метод је испуњен препреденошћу.

Једини истински разлог за прогон Јована Охридског је тај што је он једини канонски епископ (у вашој области) којег признају све Православне Цркве. Трудите се, ипак, у сарадњи са државом да га уништите.

Говорите о његовом разрешењу. Може ли, међутим, једна црква која НИЈЕ Црква да изабира или разрешава? Црква није позориште.

Што се тиче оптужби и пресуда, не заборавите да је сличним одлукама суд беззаконикâ осудио, затворио и разапео Господа.

Митрополит Јован не припада јурисдикцији једне непостојеће цркве, већ Српској Патријаршији. Никакву црквену власт немате над њим.

Црквено гледано, Ви се налазите у празном простору. Ви сте се на неканонски начин раздвојили од Ваше Мајке Цркве, Српске Патријаршије, и трудите се на силу да постигнете признавање.

Покушавате да, снагом државе и намештеним лажним суђењима, сломите Митрополита Јована, али и оне који га следе на канонском путу, претећи им Вашим писмом против њих. Једино Ви видите да је њихово „безакоње“ у томе што не следе Вас, а управо тако поштују учење Цркве, њен канонски поредак и предање.

Представљате се као архиепископ једне непостојеће цркве, али у путиру пред којим „служите“ не налази се Крв Господња, већ крв Вашег брата кога убијате, и та крв ће Вас заувек раздвојити од канонске Цркве.

Сви који широм света протестују против гоњења Јована Охридског не очекују информације од Вас, саучесника у његовом уништавању. Историји Цркве нису непозната опхођења као што је Ваше. То су опхођења беззаконикâ против праведникâ. Ваша творевина, коју називате „Македонском црквом“ јесте испостава једне државе која је узурпирала истину и историју и нема никакве везе са Христовом Црквом.

Колико Ви будете настављали са Вашом светогрдном тактиком и Вашим неканонским путештвијем, колико будете инсистирали на раздирању Христове ризе из световних разлога, колико будете „благосиљали“ једну кривотворину као доказ ваше државне „врлине“, толико ће Ваша реч лутати у ваздуху, Ваша „хришћанска“ вера ће бити само идеологија, а гоњење Митрополита охридског Јована печат Ваше нечовечности.

Ваше писмо, дакле,
јавно враћам као неприхватљиво.

Са болом,

*+ Сисанијски и сијатистийски Павле
посвећено блажене успомене мојем претходнику
из Сијатисте Архиепископу охридском Зосиму*

Извор: Ромфеа

*Превод доставља:
јереј Владимир Вранић*

Саопштење за јавност

26. август 2014.

Свети Архиепископски Синод Српске Православне Цркве је, на својој проширеној седници 26. августа текуће године, донео одлуку да покрене црквеносудски поступак против архиепископа Стефана, поглавара „Македонске православне цркве“, која се налази у расколу са Православном Црквом, због упорног остајања у расколу, нехришћанског учешћа у прогону Архиепископа Јована, канонског поглавара аутономне Охридске Архиепископије, и његовог свештенства, монаштва и верног народа, као и читавог низа других антиканонских активности.

Из Канцеларије Светог Архиепископског Синода

Јован Вранишковски, као Митрополит велески и повардарски одговорио је позитивно на апел блаженопочившег Патријарха српског Павла на канонско јединство са Пећком Патријаршијом јуна 2002. године. Као канонски Митрополит велески и повардарски постављен је за патријарашког Егзарха аутономне Охридске Архиепископије септембра 2002. од стране СПЦ. После формирања Светог Архиепископског Синода Охридске Архиепископије, децембра 2003, изабран је за Архиепископа охридског. Због прихватања канонског јединства са СПЦ, Архиепископ Јован бива оптужен за наводну проневеру 240.000 евра из времена док је био владика канонски непризнате цркве у Македонији. Његов прогон од стране македонске државе почиње 2002. године и наставља се до данас. Децембра 2011. године, при уласку у БЈР Македонију ухапшен је и одведен у затвор Идризово код Скопља. Домаћа средства информисања су 17. јула ове године објавила вест да је Апелациони суд у Скопљу потврдио пресуду Основног суда Скопље I, којом је Његово Блаженство Архиепископ охридски и Митрополит скопски Јован осуђен на још три године затворске казне. Архиепископ охридски Јован се већ две године и десет месеци налази у затвору Идризово крај Скопља.

Олиа Стојановић

Украјински раскол Народ веран канонском устројству Цркве

др Ксенија Кончаревић

Русија, Украјина, Белорусија
– све је то Света Русија.

(Преподобни Лаврентије Чењински)

Украјинско црквено питање заострено је још крајем 80-их година XX века, када је у западној Украјини отпочело обнављање унијатске цркве, коју је Стаљин забранио 1946. године. Сама по себи та обнова сведочила је о достигнутом нивоу верске слободе који је неопходан за нормално деловање свих хришћанских конфесија и могла је постати сведочанство о успостављању историјске правде. Али догодило се да је једна историјска неправда почела да се обнавља путем друге историјске неправде, јер је обнова унијатских структура у западној Украјини била праћена грубим насиљем од стране унијата, који су једнострано изашли из процеса преговора са православнима и нагло почели да заузимају храмове. Као резултат деловања унијата практично су нестале три православне епархије: Лавовска, Иванофранковска и Тернопільска.

У јесен 1989. године настао је први раскол унутар Православне Цркве у Украјини – била је формирана Украјинска аутокефална

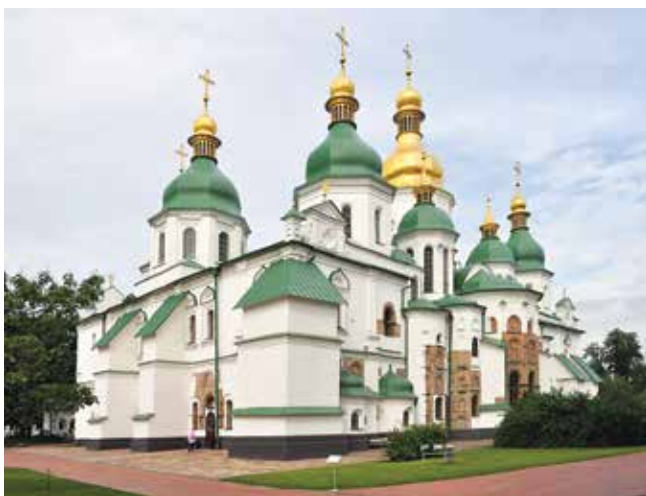
православна црква на челу са самозваним „митрополитом“, а затим и „патријархом“ Мстиславом Скрипником. Та група обично се назива „аутокефалистима“.

Године 1992. Православну Цркву у Украјини потресао је још један раскол, до кога је дошло као резултат деловања Митрополита кијевског и галицког Филарета Денисенка. Предисторија Фила-

тран је главним кандидатом за патријарашки трон. Међутим, на Помесном сабору 1990. године он није добио довољан број гласова, и за Патријарха је изабран други кандидат. Од тога доба Филарет је почео одлучну кампању срачунату на одвајање Украјинског Егзархата од Москве. У октобру 1990. Архијерејски Сабор Руске Православне Цркве одлучио је да се Украјинском Егзархату Руске Православне Цркве призна независност и самосталност у управљању, у вези са чиме је Егзархат био преименован у Украјинску Православну Цркву, а поглавару Украјинске Цркве додељена је титула „Блажењејши“.

Међутим, Филарету се ово чинило недовољним, тако да је новембра 1991. године сазвао Сабор Украјинске Православне Цркве, на коме је прихваћена декла-

рација којом се тражила потпуна аутокефалија Украјинске Православне Цркве. Узајамни односи између Москве и Кијева изузетно су се заострили. У Москви је 31. марта 1992. године сазван ванредни Архијерејски Сабор, на

Црква Свете Софије у Кијеву, 11. век (фото: wikipedia.org)

ретовог раскола најтешње је повезана како са политичким тако и са унутарцрквеним догађајима с почетка 90-их година. После смрти Патријарха Пимена, Филарет је постао мјестољуститељ патријарашког престола и сма-

коме је украјинска црквена ситуација била предмет детаљног разматрања. Председник Одељења за спољне црквене везе Митрополит Кирил иступио је са рефератом у коме је информисао чланове Сабора о намери неких украјинских архијереја да се обрате константинопољском Патријарху са молбом да се Украјинској Цркви додели аутокефалност. Међутим, константинопољски Патријарх одбио је да прими изасланике из Кијева, давши изјаву да ће даривање аутокефалије Украјинској православној цркви бити могуће тек након сагласности Московске Патријаршије.

Резултате дискусије сумирао је Његова Светост Патријарх Алексije, рекавши: „Уверавају нас да ће даривање аутокефалије Украјинској православној цркви решити све проблеме, као што су нас раније уверавали у неопходност признавања независности у управљању и додељивања Митрополиту Филарету титуле ‘Блажењејшег’”. Међутим, титула „Блажењејшег“ није спасла ситуацију, као што ни признавање независности и самосталности није дало резултате. Нису се вратиле парохије које су отишле у неканонску аутокефалију. Раскол је ојачао. Хоћемо ли преузети на себе одговорност за деобе? Јесмо ли сигурни да ће то донети добробит Светој Цркви? Да би се говорило о аутокефалији, неопходна је атмосфера мира и спокојства. Али у наше доба – доба разарања економских, националних, људских веза, деоба и конфронтација од којих је народ толико уморан, жеља да се очува јединство Цркве представља глас Божији. Сви ми одговорни смо за оно што се дешава у Украјини, али поглавар Украјинске Цркве за то сноси посебну одговорност. Молимо

Владикау Филарета ради добробити православља у Украјини, ради нашег јединства, ради спасења Цркве у Украјини да оде са овог положаја и да епископима Украјине пружи могућност да изаберу новог предстојатеља.“

На добровољној оставци Митрополита Филарета инсистирали су и други архијереји, али он је и даље био упоран у својим настојањима. Почели су се јављати предлози за гласање у вези са његовим смењивањем са положаја поглавара Украјинске Православне Цркве. Тада је Филарет позвао украјинске архијереје да напусте заседање. Један очевидац и учесник тих догађаја сећа се: „Филарет се придигао иза стола Председништва и, управљајући поглед на Украјинце, полако кренуо из сале. Пет украјинских архијереја неодлучно је устало, али нико није напустио салу. Филарет је оценио неодређеност ситуације, зауставио се и направио се као да слуша гласни апел

Патријарси: руски Алексije и српски Павле (1999. г.)

те. Размислите!’ Сабор је ћутао, ишчекујући даљи развој догађаја. Патријарх је пребледео и некако се погрбио. Кружио сам погледом по сали која је била замрла и видео да за Филаретом није пошао нико. То је била победа, суштински преокрет у украјинској црквеној драми. Ту Егзарх није издржао. Нерви су га издали. Бојећи да ће остати у мањини, он се и нехотице вратио и сео на своје место у Председништву.“

Управо је апел Митрополита Кирила упућен украјинским архијерејима у критичном моменту имао одлучујући значај. Украјински архијереји остали су у сали, до демонстративног напуштања

Сабора није дошло. Дата је пауза, а после паузе заседање је настављено, и Филарет је најзад написао молбу за добровољну оставку, обећавајући пред Крстом и Јеванђељем да ће у Кијеву сазвати Сабор Украјинске Цркве, који ће прихватити његову оставку.

Међутим, одмах након повратка у Кијев Филарет је изјавио да је у Москви на њега био извршен притисак и да нема намеру да се повуче са положаја поглавара Украјинске Православне

Сабор је ћутао, ишчекујући даљи развој догађаја. Патријарх је пребледео и некако се погрбио. Кружио сам погледом по сали која је била замрла и видео да за Филаретом није пошао нико. То је била победа, суштински преокрет у украјинској црквеној драми. Ту Егзарх није издржао. Нерви су га издали. Бојећи да ће остати у мањини, он се и нехотице вратио и сео на своје место у Председништву.

Митрополита смоленског и калињинградског Кирила (данашњег Патријарха): ‘Браћо, сада на себе преузимате огромну одговорност за корак који желите да начини-

Цркве. Епископат Украјинске Цркве није подржао Филарета, тако да је на Харковском сабору у мају 1992. године за поглавара Украјинске Православне Цркве Московске Патријаршије изабран Митрополит Владимир (Сабодан). Ванредни Архијерејски Сабор рашчинио је 11. јуна 1992. године Филарета Денисенка. Не потчинивши се овој одлуци, Филарет је приступио стварању расколничке структуре коју је назвао „Украјинска православна црква – Кијевска патријаршија“ (УКЦ–КП).

Црквени раскол исте године поприма и међународне димензије. Филарет је 30. маја 1992. године упутио Патријарху константинопољском

Вартоломеју посланицу у којој је оптужио Московску Патријаршију за „антиканонску делатност“ и за то да је она „фактички изазвала раскол у окриљу Украјинске Православне Цркве“. Филарет је молио константинопољског Патријарха да га прими под свој омофор.

Убрзо после стварања „Кијевске патријаршије“ Филарет је отпутовао у Истамбул, где га је дочекао Патријарх Вартоломеј. Он није подржао молбу расколника да их прими у општење и да им дари ва аутокефалију, а одбио им је и издавање светог мира. Патријарх Алексије упутио је Патријарху Вартоломеју писмо у коме је изразио наду да Константинопољ не ће допустити ширење раскола на територији Украјине. Патријарх константинопољски известио је 22. августа 1992. године Патријарху

Патријарх Кирил (фото: www.patriarchia.ru)

јарха московског да признаје Митрополита кијевског Владимира (Сабодана) као јединог канонског поглавара Украјинске Цркве и да подржава одлуку о Филаретовом рашчињењу.

Прослава 1020 година од увођења хришћанства у Кијевску Русију, у чијем знаку је протекла 2008. година, пружила је снажан импулс сузбијању раскола и деловања највиших државних структура Украјине на цепању јединства Цркве. У Кијев је 25. јула 2008. ради учешћа у свечаностима допутовао Патријарх константинопољски Вартоломеј, а наредног дана Патријарх Алексије. Народ Украјине дочекао је оба Патријарха са одушевљењем, сведочећи оданост јединству Цркве.

У првој половини 90-их година раскол у Украјини нагло је јачао захваљујући подршци тадашњег председника Украјине Леонида Кравчука. „Кијевска патријаршија“ бројала је 1. јануара 1995. године већ 1753 парохије. Јуна 1995. године под загонетним околностима преминуо је поглавар „Кијевске патријаршије“ Владимир Ромањук, и Филарет је био изабран за „Патријарха кијевског и све Русије – Украјине“. Фебруара 1997. године Филарета је анатемисао Архијереј-

ски Сабор Руске Православне Цркве.

Јануара 2005. године, председник Украјине постао је В. А. Јушченко. Он је заузео став подршке „Кијевској патријаршији“, залажући се за идеју да у независној Украјини мора бити створена независна Православна Црква у коју би ушли сви „ограници“ украјинског православља: канонска Црква Московске Патријаршије, следбеници Филаретовог раскола („Кијевска патријаршија“) и аутокефалисти (УАПЦ). Тај пројекат био је заснован на политичкој конјунктури и није узимао у обзир реалност црквеног живота.

Прослава 1020 година од увођења хришћанства у Кијевску Русију, у чијем знаку је протекла 2008. година, пружила је снажан импулс сузбијању раскола и деловања највиших државних структура Украјине на цепању јединства Цркве. У Кијев је 25. јула 2008. ради учешћа у свечаностима допутовао Патријарх константинопољски Вартоломеј, а наредног дана Патријарх Алек-

сије. Народ Украјине дочекао је оба Патријарха са одушевљењем, сведочећи оданост јединству Цркве. Увече 26. јула у централној кијевској улици – Крешчатику – одржан је концерт на коме се окупило више од 100 000 људи, пре свега младих. Било је приказано видео-обраћање Патријарха Алексија, које је дочекано бурним аплаузима. „Догађај крштења Русије тиче се свакога од нас. Наиме, Русија није просто реч из уџбеника историје. Русија – то смо ми, народи Украјине, Руси-

Прослава 1020 година од увођења хришћанства у Кијевску Русију, 2008. године

Патријарх Вартоломеј и Патријарх Алексије приликом прославе

је, Белорусије“, наглашавао је у свом обраћању Предстојатељ Руске Православне Цркве. „Русија и данас живи. Живи захваљујући избору Светог кнеза Владимира, који је, пројавивши велику мудрост, изабрао истинску веру у Христа и покрстио Русију. У том избору је наша снага, наша слава, наша заједничка судбина, у ње му су извори наше духовности, просвете, културе.“

Пред народом окупљеним у улици Крешчатик са надахнутим беседом о јединству словенских народа који су своје крштење примили у Дњепру заслугом Светог кнеза Владимира, иступио је Митрополит Кирил, тада председник Одељења за спољне црквене везе Московске Патријаршије. Посетиоци концерта овацијама су дочекали Митрополитове речи у којима је он цитирао Преподобног Лаврентија Чегњинског: „Русија, Украјина, Белорусија – све је то Света Русија! А Света Русија није империја, то није савез, нити бивши нити некакав будући. Света Русија је идеал љубави, добра и истине. Света Русија је непобедивост, Света Русија је лепота, Света Русија је снага, и сви ми заједно јесмо јединствена Света Русија.“

Сећајући се тога концерта, Патријарх Кирил касније је го-

ворио: „Требало је видети лица младих људи, требало је осетити њихову реакцију, њихову колосалну подршку једноставној истини коју је исказао тај преподобни богоугодни човек: ‘Русија, Украјина, Белорусија – све је то Света Русија!’ Свест о припадности јединственом духовном цивилизацијском систему вредности струји жилама свих нас.“ Ова идеја, по Митрополитовим речима, ни на који начин није у колизији са принципима државног суверенитета: „Постоје суверена Немачка, Аустрија, Швајцарска, чији знатни део припада немачкој култури. То је ареал јединствен на духовном и цивилизацијском плану и нико не тежи да, одбацујући идеју државног суверенитета, разара тај ареал. Последњи дани показују да и ми Украјинци, Руси и Белоруси разумемо важност очувања јединственог цивилизацијског простора који се назива Света Русија.“

На Владимировом брду је 27. јула одржано заједничко богослужење које су одслужили Патријарх Вартоломеј и Патријарх Алексије. Митрополит Кирил је на конференцији за штампу посвећеној резултатима посете Патријарха Алексија исприповедао како су хиљаде људи дочекале

Патријарха пре почетка богослужења. „Нико их није организовано окупљао, они нису довожени аутобусима – хиљаде људи дошле су једноставно по зову свога срца. Када је Патријарх изашао из аутомобила, најпре је чуо како је неко почео да скандира његово име – ‘Алексије!’ Затим се чуло све гласније скандирање: ‘Алексије је наш Патријарх!’ које је сведочио о избору народа. Док је скандирана та реченица, Његова Светост Патријарх прошао је преко главног трга Кијево-печерске лавре. И свуда где год се појављивао он и сви који су га окруживали, а заједно са нама и цео свет, чули су јасно и савршено недвосмислено сведочанство. То је било, може се рећи, народно гласање за јединствену Цркву на челу са Патријархом московским и све Русије.“

Када је Патријарх Алексије 28. јула служио Литургију, на тргу крај Кијево-печерске лавре окупило се око 20 000 људи. На тај начин, свечаности које је председник Украјине замислио као средство за одвајање Украјинске Цркве од Московске Патријаршије, на крају су се претвориле у снажну демонстрацију јединства православних верника Украјине и Русије. ■■

Разговор са академиком Динком Давидовим

Фото: politika.rs

Тотални геноцид

Разговарала Славица Лазих

У поробљеној Европи није забележен такав културни и духовни погром какав се догодио у усташкој Хрватској – разрушено је и спаљено више од 450 православних храмова, а оштећено 800 храмова – најпостојанијих историјских споменика српског народа.

Уништени су монументални иконостаси, хиљаде икона, велики број рукописних и ретких књига, архивска грађа и велики број црквених обредних предмета.

Директор Галерије САНУ Динко Давидов је током деценија свој рада истраживао српске културно-историјске споменике а посебну пажњу посветио је сакупљању података о уништеним црквено-историјским споменицима српског народа које су усташе оћачкале и уништиле на територији НДХ у Другом светском рату. Резултате својих дугогодишњих истраживања објавио је у књизи *Тотални геноцид – Независна држава Хрватска 1941–1945. На 215 страна* представљен је обиман материјал – мноштво фотографија, нових података и изјава преживелих који говоре о исходу погрома над културним добрима.

Шта значи тотални геноцид?

– Геноцид који је извршен над стотинама хиљада Срба у НДХ не мо

же се разумети без истовременог осветљавања паралелног културног геноцида у коме су уништени њихови историјски корени – црквено-уметнички споменици. То ме сам посветио своја истраживања. Судбина српских цркава је нераскидиво везана за трагичну судбину српског народа у Хрватској над којим је извршен незапамћен покољ. У усташкој Хрватској су у исто време и на истом месту спаљивани људи и књиге, а цркве су постале ломаче, понегде и ломаче и кланице. Храмови хришћанског православног богослужења претворени су у стратишта само због тога што су припадали православном обреду. Усташки наредбодавци, извршиоци и учесници геноцида над српским народом, међу којима су били и свештенослужитељи Римокатоличке цркве, знали

су добро да је свака уништена црква усмерена ка томе да се разори српско национално биће у Хрватској, да се затре његово историјско присуство, његови корени, црквено-уметничке вредности. Остварен је тотални геноцид – биолошки геноцид пратио је културни и духовни геноцид. Извршено је брутално уништавање српског етника који је ову територију густо населило у 14. и 15. веку. Убијање стотина хиљада Срба у Јасеновцу значило је крај њиховог биолошког живота, а рушење православних храмова значило је уништавање трајног постојања тог народа на територији са његовом величанственом традицијом која траје 400 година. То је чињено смишљено и злонамерно јер је кохезиона мисија СПЦ суштински сметала усташким и католич-

ким клерикалним круговима који су се вандалски устремили на црквене споменике који су најуверљивији сведок вековног присуства Срба на овим теренима.

Како сте вршили истраживања?

– Када сам 1960. године као кустос Галерије Матице српске почео да обилазим манастире и цркве и суочио се са рушевинама схватио сам да у мом факултетском образовању постоји огромна празнина. Професори на Београдском универзитету нису нас упознали са судбином српских споменика на територији Срема, Славоније, Босне и Херцеговине, Хрватске и Далмације. Нису знали или нису смели да говоре о ненадокнадивом националном губитку јер је у то време из идеолошких разлога то била забрањена тема. Користио сам Архив НДХ у Архиву Хрватске и у њему има много више докумената него што сам ја тада успео да погледам и снимим. Видео сам документа која имају заглавље НДХ и печат „За Дом спремни“, који припада документу и говори о карактеру те државе. Основа неспоразума Хрвата и Срба је намера хрватских политичара да створе велику, етнички чисту и католичку државу и та идеја надживљава све државне оквири, политичке и друштвене системе од Анте Старчевића до Фрање Туђмана. Све је било усташки и клерошовинистички испланирано – НХД без православних Срба и без њиховог историјског присуства. Да би се то постигло, 1941. године у Загребу је формиран специјални Уред за рушење православних цркава, као сведочанство беспримерног геноцидног цинизма усташке администрације. Године 1984. обишао сам уз помоћ епархија Горњокарловачке, Славонске, Бањалучке и Митрополије загребачке са фотографом преко 250 српских ратних црквених рушевина – „успомена“ на НДХ. Те некадашње цркве се налазе у селима која више не по-

Истина о усташком геноциду није оптерећивала ничију савест у послератној Хрватској, српски историчари нису говорили о уништеним црквеноопштинским архивама, историчари уметности нису истраживали порушене цркве и манастире који су били значајни уметнички споменици о чијим иконописцима, зографима и сликарима мало знамо.

стоје и у селима у којима више нема Срба, чији су их преци подизали. Налазио сам црквишта на којима је после рата пободена дрвена крстача као белег постојања цркве. Највише цркава страдало је у Горњокарловачкој епархији, преко 150 цркава. Фотографије које сам тада снимио су веродостојни документи о једном нечасном духовном и политичком времену.

Како се десило да овај злочин готово прекрије послератни вишедеценијски заборав, упркос документу који је комунистичка Југославија 1945. године поднела Комисији за репарације?

– Југославија је обавестила светску јавност да су током рата „немачки фашистички окупатори уништили 450 православних цркава а оштетили 800, уништили 3.000 икона од уметничког значаја, оскрнавили на различите начине цркве и манастире претварајући их у затворе, места за мучење, штале, складишта муниције и стоваришта“. Наведене бројке су углавном тачне, али се одговорност за уништавање српских цркава скида са хрватских усташа који су прави извршиоци вандализма, и пребацује на немачког окупатора! Међутим, више од 90% српских историјских знаменитости унишtile су усташе, а мање од 10% немачке окупаторске јединице, претежно у

току ратних сукоба у Срему. У овој обмани европске јавности налази се сама суштина политичке замисли комунистичке Југославије – да починилац геноцида остане непознат и да се створе политички и психолошки услови да се усташки геноцид потисне у заборав. Истина о усташком геноциду није оптерећивала ничију савест у послератној Хрватској, српски историчари нису говорили о уништеним црквеноопштинским архивама, историчари уметности нису истраживали порушене цркве и манастире који су били значајни уметнички споменици о чијим иконописцима, зографима и сликарима мало знамо.

Уместо послератне очекиване обнове храмова, у Хрватској је настављено рушење преосталих храмова које је сада чинила комунистичка власт. Десетине оштећених храмова порушено је до темеља у времену од 1945. до 1960. Колико података сте пронашли о овим злочинима?

– Последица ћутања и прикривања имала је за последицу да Републички завод за заштиту споменика културе Хрватске није предузео неопходне радове на конзервацији оштећених српских богомоља. Живих сведока готово није било а рушеvine је требало сравнити са земљом. Тако је створена историја о НДХ. Била је то комунистичка политичка опросница. Порушене су цркве на територији општина Глина, Сисак, Удбина, Вргинмост, Госпић, Оточац, Огулин, Кореница. Од глинске цркве, чувене по трагедији која се у њој збила, остали су темељи висине пола метра које су малобројни Срби желели да сачувају с надом да своју цркву обнове. После неколико година по наређењу виших хрватских власти уништени су и остаци цркве. У селима Дивосело, Медак, Шкаре, Дољани, Вилићки, Доњи Лапац и Персајица црквене рушеvine срушене су по налогу Народноослободилачког

одбора, а од грађевинског материјала у тим местима подигнути су задружни домови. У селу Вребац материјал после рушења црквених зидина употребљен је за шталу сељачке радне задруге. У варошици Удбини уграђен је у хотел, у селу Примишљу у сеоску биртију, у Старом Селу рушеvine су минирале а од камена је подигнута трговачка радња. Храм Рођења Богородице у месту Средња Гора који је спаљен од усташа 1941. године обишао је 17. августа 1951. године протојереј-ставрофор Милан Радека и утврдио да су зидине храма у добром стању. После пар година храм је порушен до темеља. Цркве су рушене а црквено земљиште експроприсано. СПЦ на територији Хрватске није добила никакву заштиту. Сва имовина СПЦ на подручју Народноослободилачког одбора Удбина после рата уписана је у општенародну имовину. Таквих примера рушења, уништавања и крађе црквене имовине било је у свим областима Хрватске.

Нисмо пописали жртве у усташким логорима смрти, не знамо за уништена историјска и уметничка знамења. Зашто деценијама нисмо смели да то назовемо правим именом – тотални геноцид?

– Из заборавља никада неће нестати слике најсвијепијег злочинства у Јасеновцу. Сабласна слика војних камиона којима су превожени товари поломљених икона из оближњих порушених српских цркава и допремане у логор а потом секирама цепане и употребљене као огрев за загревање логорских канцеларија у којима су седели усташе и војни душебрижници. Тим истим камионима довожене су жртве, истим секирама смркане су им главе. Пред јасеновачком сликом страве, која посебно указује на тотални геноцид треба застати. У усташкој држави је сличних примера било безброј. Страх и несигурност била је велика, посебно после великог присилног покатоличавања Срба

и „прилагођавања православних храмова за римокатолички обред“ у чему су уз усташке јединице учествовали представници Римокатоличке цркве са знањем и активном подршком надбискупа Алојзија Степинца. Актом Председништва владе НДХ одређено је да се Срби који су прешли на римокатоличку веру сматрају Хрватима. Тим актом Срби су у НДХ били осуђени на губитак националног идентитета. За време највећег геноцида над српским народом, у току паљевине српских цркава у непосредној близини бискупских двораца, у званичним листовима Римокатоличке цркве величан је и слављен усташки поредак. У цркви манастира Хопово из 1776. године коју је осликао најбољи сликар српског барока Теодор Крачун на шест иконостаса уништено је преко 300 икона велике историјско-уметничке вредности. У намери да што више повреди али и заплаши Србе, усташка власт је наредила да први дан православног Божића 1942. године буде и први дан рушења српских цркава.

Колико знамо о ратној судбини фрушкогорских манастира?

– Фрушкогорски манастири били су најчвршћи духовни и национални темељ Срба који су живели у Срему. То је био разлог да су од 1941. до 1945. године усташе варварским чином уништавали споменичко стање и духовно трајање фрушкогорских православних манастира. После рата затечене су рушеvine. Уништено је више од 300 икона. Године 1946. израђен је елаборат на 395 страна *Злочини на културно-историјским споменицима и предметима* који говори о затеченом стању и припремљен за штампу. Рукопис није одобрен за публикавање одлуком Покрајинског комитета Комунистичке партије Војводине у Новом Саду с образложењем „да се не вређају другови из друге федералне јединице и да се не ремети братство и јединство“. Фалсификовање и прикривање истине о

тоталном геноциду над српским народом и његовим светињама у НДХ настављено је у послератној Југославији. Законском одредбом поглавника Анте Павелића од 24. јуна 1941. године сви фрушкогорски манастири потпали су под патронат усташке власти, као и целокупна имовина Српска православне епархије сремске. Како је могуће да неко постане власник 400 година старог споменика културе?! То се нигде није десило. Када су манастири постали власништво Завода за колонизацију у Загребу, усташе улазе у све фрушкогорске манастире и спроводе хапшење монаха и свештеника. Поједини калуђери су, очекујући најгоре, успели да пређу Саву и спас потраже у Србији. Оне које су затекли у манастирима, усташе су спровеле у логор. Манастире је запосела Усташка младеж. Секирама су цепали иконе и на сред цркве ложили ватру. Вреди напоменути да је загребачки Музеј за уметност и обрт организовао сакупљање уметничких и културно-историјских дела из манастира, Сремских Карловаца и из неколико парохијских цркава. Тиме су драгоцене ризнице фрушкогорских манастира делимично спасене од сигурне пропасти.

Да ли су планирана даља истраживања овог страшног злочина?

– Желео сам да књига има тежину досијеа, тежину документа који оптужује. Ово су само назнаке делова великог злочина. У књизи сам цитирао мањи део изјава –сведока ужаса Срба који су успели да побегну у Србију испред усташке каме. Те изјаве заслужују пуну пажњу и представљају мемоарску грађу која има тежину писане грађе. У њима су сећања преживелих о одвођењу у логоре, клањима недужних, рушењу цркава и манастира. Ово је позив српској али и хрватској историографији да открију истину. Тотални геноцид прати хрватску историју, свест и подсвест. ■■

Светобогородични сабор у манастиру Озрен

Сваке године се у манастиру Озрен који је посвећен Св. оцу Николају Мирликијском, а налази се у Епархији зворничко-тузланској, празник Успења Пресвете Богородице прославља необично свечано и са учешћем великог броја православних верника, као и поклоника ове светиње. Манастир Озрен је добио име по истоименој планини и како је записао српски црквени историчар прота Душан Кашић ова монашка обитељ је „центар верског живота православних Срба у сливу средњег тока реке Спрече и подручја планине Озрен“. Светобогородични сабор, или како би се још рекло „народни збор“ на Озрену право је сведочанство за речи поменутог историчара да су „манастири у историју српског народа били саставни део народног бића и потреба живота народне душе“.

Историја овог манастира је богата, распричана, пуна невероватних обрта, страдања, обнова и васкрсавања светиње. Озрен са повећим низом историјских манастира представља духовну жилу куцавицу Епархије зворничко-тузланске, али и шире области северне и североисточне Босне, односно Републике Српске. На југу од Озрена налази се Возућа, која чини културолошку и монашку целину са манастирима на даљем истоку, а то су Папраћа, Ломница и Тавна. Вековима су ове монашке обитељи биле упућене једне на друге. Не смемо заборавити ни старија средишта црквеног живота о којима постоје разбацана писана сведочанства као што су Детлак код Дервенте, затим обновљени Липље и Ступље, југоисточно од Бањалуке и Осовица код Србца.

Никаква атмосферска појава не може да поквари сусрет верника и манастира о празнику Велике Госпојине. Ни ситна киша која је падала ове године. Шатори у манастирској околини, црквено-народно весеље које се разлеже након што звона огласе крај богослужења претвара се у празнични занос и свеопшту радост. Традиционални инструмент – шаргија, који је и на Озрену

заступљен, кадар је да опева не само веселе тренутке људског живота, него и виша егзистенцијална опредељења. У последње време мотиви песама уз шаргију су и Савиндан, вера прадедовска, историјске прилике и неприлике последњег одбамбено-отаџбинског рата. Треба под те шаторе заћи и осетити народну душу, тамо где се чују речи и синтагме „озренске косе“, „манастир Св. Николе“, „празник“, „вера православна“, итд.

И ове године молитвена прослава и црквено торжество празника Велике Госпојине почело је вечерњом службом којом је началствовао Његово Преосвештенство Епископ зворничко-тузлански Г. Хризостом са којим је саслуживало више свештеника и свештеномонаха.

На сам празник Успења Пресвете Богородице, Свету Архијерејску Литургију служио је Владика Хризостом уз саслужење Архимандрита Николаја, протојереја-ставрофора Стеве Јовића, архијерејског намесника тузланског, затим протојереја-ставрофора Јове Бановића и протојереја-ставрофора Мирка Николића, архијерејског намесника добојског.

На Литургији је било неколико стотина причасника, а Владика Хризостом је честитао празник Архимандриту Данилу Радојичићу, настојатељу манастира Озрен и његовом братству, а верном народу је између осталог поручио: „Зна Господ наше слабости, али Господ очекује наш труд, нашу ревност и нашу борбу, а оно што ми не можемо постићи то ће Господ дати, то се не брините.“

После Свете Литургије обављена је трократна литија око манастирске цркве. Благосиљан је и преломљен славски колач који је припремио овогодишњи кум Душко Јовичић из Милина Села. За идућу годину, кроз познато надметање у љубави према Светој Цркви, кумства се прихватио господин Стојан Илић из Добоја.

Радован Пилиповић

Духовне основе креативности

(први део)

Иђуман Георђије Шесћун

Стваралаштво увек рађа радост постојања, радост која није увек покајна ни духовна, али радост Богом даног живота, живота са којим се ствараоци не слажу у свему, али се и не одричу од њега.

Човек, као духовно биће, увек тражи оно најбоље“, пише истакнути руски философ Иван Александрович Иљин, „јер га неки тајанствени глас призива ка савршенству. Он можда и не зна какав је то глас и одакле је... Он можда осећа немоћ своје мисли и своје речи сваки пут када покушава да каже у чему се састоји то савршенство и који путеви воде према њему. Али му је тај глас јасан, он влада над њиме. И управо жеља да се одазове на тај призив и трагање за путевима ка савршенству човеку дају достојанство духа, дају његовом животу духовни смисао и откривају му могућност да ствара истинску културу на земљи“. Духовни човек тежи стваралаштву и у исто време схвата да не може стварати неку реалност ни из чега, па чак ни реалност уметничког дела. У том смислу човек није творац. Ми смо позвани да сарађујемо са Творцем, да стварамо заједно са њиме.

У основи сваког уметничког дела налази се духовна реалност, одређена степеном духовног стања на ком се налази аутор. Основа уметничког дела може бити маштарење, фантазија или ауторово лично доживљено искуство. Маштарење, или светоотачком терминологијом „занесеност ума“, је грех. Апостол Павле пише: „Немојте гордо мислити, него се дружите са смиренима. Не сматрајте сами себе мудрим“ (Рим. 12, 16).

Природа фантазије, посматра не као форме, средства и ме-

тоде, већ као садржајне основе уметничког дела, јесте прихватање помисли, њихово развијање и укоренивање у човековој души. Помисли су духовне природе. Оне су семена плеве коју непријатељ рода људског сеје на њиви човековог срца. Окрећући се паломе свету, духовном али демонском, човек сам себе осуђује на ропство тим силама. Губљење слободе води ка губљењу личног, тачније личносног живота. Помисли човека преводе преко границе, изводе га и одводе од њега самога, од живота, од бића. Сваким својим делом аутор одговара на вечно питање: „Бити или не бити?“ Изражавање из себе или одлажање од себе, прелазак у нереални свет преко границе (демонске силе нису способне за стваралаштво, дакле свет који оне стварају је увек нереалан) значи прелазак из бића у небиће. Како је заводљив и погубан тај пут, тај бездан! Онај ко крочи том стазом дао је одговор: „Не бити.“

Нећемо се задржавати на делима небића. Примера има веома много. Та чаша је заобишла православну културу. Православна култура је увек битијна. Она може бити са-битијна, када се аутор не налази у самом бићу, већ са стране покушава да га опише. Аутор посматра живот са стране, сликава га средствима која има, али не може да продре у њега, с обзиром на то да то није његов живот, његово биће. Он се налази поред бића, покушава да расуди о њему. У свакодневном смислу

то је посматрање туђег живота, одраз живота. Он говори о сабићу, не о себи, не о сопственом освајању живота. То још увек није сопствени духовни живот. То је човеков покушај да се научи духовном животу, и благо аутору који посматра животе праведних, светих људи, а не туђе грехове. Таква дела су увек савремена само времену у ком су створена, и са годинама губе привлачност.

Повратак себи, покушај да се снађемо у свом унутрашњем свету, да откријемо духовни свет који се у нама буди, да освестимо проживљено искуство рађа нарочит стваралачки жанр, који се може назвати исповедним. То може бити књига о животу, о постојању, покајна аутобиографија или аутопортрет у ком аутор дубоко посматра себе. Аутор себе не представља увек отворено, већ у уметничкој форми сведочи о своме животу. У називима оваквих дела често сусрећемо речи „живот“ или „исповест“. После одређеног времена та дела постају интересантнија као историјска чињеница него као феномен културе.

Духовни човек сведочи о стварности божанског живота, сведочи о инобићу. То је сведочанство коауторства са Творцем. На овој равни се догађа прелаз са исповедне књижевности на духовну књижевност, ако је аутор способан да изрази неизразиво. У супротном наступа ћутање. Сликар у коауторству са Творцем постаје иконописац. Стваралачка делат-

ност постаје нарочита служба. Уметничко дело постаје феномен светске културе, јер се његов садржај налази изван оквира времена и историје.

Стваралаштво увек рађа радост постојања, радост која није увек покајна ни духовна, али радост Богом даног живота, живота са којим се ствараоци не слажу у свему, али се и не одричу од њега.

Свака личност, свако духовно биће је једна исконска тајна, једно чудо које превазилази све на ше појмове. Као потврду ове тезе навешћемо речи Архимандрита Платона (Игумнова): „У светлости догматског учења Цркве, личност као у човеку запечаћени лик Божији није доступна свеобухватној и исцрпној спознаји. Личност не може бити објекат научног проучавања у мери и пуноћи у којој могу бити објекти спољашњег света. Она увек остаје недосежна у својој крајњој дубини и суштини. У недоступном, сакривеном животу, као и у својим пројавама, личност увек остаје оригинална, посебна, непоновљива, и зато у целога свету јединствена по својој духовној структури, несводивој ни на коју другу битијну реалност.“

Надареност као при- званост свише

Бог је човека у овај свет позвао из небића. Човек, који је добио божански дар живота, треба да буде одговоран за њега, међутим једни у овоме свету траже насладу, други корист, док су трећи свесни да стоје пред Вишњим и Светим, осећају да су позвани и одговорни. „Тај осећај стајања и одговорности“, пише И. А. Иљин, „у исто време их умирује и узнемирава. Умирује јер даје осећај вишње ‘вођености’ стваралачке основе, смисла живота и сопственог достојанства, а узнемирава јер буди живо осећање духовног задатка, високе одговорности и сопственог несавршенства. То им намеће обавезу да се не мире са свиме што се догађа у њима и у спољашњем свету, обавезу да оце-

њују, да траже ваљана мерила, да бирају, одлучују и стварају. То их позива на самопрегоран труд, дисциплину и надахнуће.

Таква увереност у своју духовност и њено прихватање чини основу живе религиозности. Јер Вишњи пред којим човек стоји је Господ, његов зов, његови божански зраци. И човеково призивање се одређује управо свише. И духовна димензија људског живота и свих човекових дела има исти извор. И човекова одговорност је у крајњој линији увек одговорност пред Богом.

Само по себи је јасно да човек нема увек јасну свест о томе и да ретко може да искаже оно што осећа. Али то суштински ништа не мења. Свест није прва нити најважнија раван живота, већ секундарна, каснија и потчињена“.

Разумејући да је „културно стварајући човек“ (И. А. Иљин) духовни човек, дозволићемо себи да дамо сопствену дефиницију надарености.

Надареност је човеково откривање духовног живота у себи и способности да стваралачки, тј. самостално и изражајно, пројави свој унутрашњи свет.

Садржај руског традиционалног образовања био је одређен потребом да се створе услови за буђење и развој духовног живота, да се унутрашњи свет детета сачува од власти страсти и греха, да се развију све разумне способности душе (ум, воља и осећање), да дете спозна себе и свет као божанску творевину, да спозна своју посебну призваност у овај свет и одговорност за свој живот. Спој духовног обликовања детета и развоја свих његових потенцијала са познањем света и човека допушта нам да традиционално образовање посматрамо као феномен духовне културе Русије. Образовни процес у традиционалној руској педагогији био је усмерен на очување и развој дечије надарености. Није било могуће да школа сама изађе на крај са тим

foto: manastirniovapavlica.blogspot.com

задатком. При томе је садржај школског образовања био одређен задатком научно утемељене спознаје света и формирања начина изражавања личног унутрашњег света. Проблеме духовног обликовања решавале су породица и Црква, док је садржај школског образовања био одређен научно утемељеним познањем света и способношћу изражавања личног унутрашњег света.

Савремено школско образовање, лишено духовне подршке Цркве и породице, принуђено је да се усредсреди на психофизички развој детета и на процењивање овог аспекта развоја према спољашњим показатељима у различитим видовима активности. Сходно оваквом приступу, појам надарености се свео на човекова достигнућа у одређеним видовима делатности. У различитим историјским периодима приоритети се мењају. Сви се сећамо времена „физичара и лиричара“. Промењиве потребе државе стимулисале су развој специјализованих профилних школа за децу која се истичу. Систем рада са надареном децом одредила је социјална потреба. Надареност као нарочита предодређеност човека у овоме свету, као његова способност за духовно стваралаштво у различитим сферама делатности, сведена је на професионалну припрему.

Са руској превела
др Ксенија Кончаревић

— наставиће се —

– Поводом 100 година од почетка Првог светског рата –

Иво Андрић: родољубље и слике Првог светског рата

др Александар Раковић

Андрић је Нобелову награду за књижевност примио 1961. као Србин
– тада је повезао Србе са обе стране реке Дрине стапајући
На Дрини ћуприју и Марш на Дрину

Стогодишњица од почетка Првог светског рата је прилика да се подсетимо родољубивих дела српског књижевника и југословенског дипломате др Иве Андрића јер наша јавност није довољно упозната с чињеницом да је српски нобеловац као двадесетдогодишњи младић због родољубља робијао у аустроугарским затворима.

С тим у вези не треба да чуди што је Иво Андрић 10. децембра 1961. у Стокхолму (Шведска) примио Нобелову награду за књижевност за роман *На Дрини ћуприја* уз звуке *Марша на Дрину*. У социјалистичкој Југославији *Марш на Дрину* је до тог момента сматран српском националистичком песмом, а од тада је поново почео да плени пажњу јавности као и српске победе у Првом светском рату.

Иво Андрић је рођен 9. октобра 1892. у римокатоличкој породици у Травнику и крштен је у римокатоличкој Цркви Светог Ивана Крститеља. Основну школу завршио је у Вишеграду а гимназију у Сарајеву. У Сарајеву

је приступио револуционарном покрету Млада Босна, залагао се за ослобођење Југословена од аустроугарске власти и југословенско уједињење.

На Филозофском факултету у Загребу је 1912. започео студије да би се 1914. пребацио на Филозофски факултет Јагелонског универзитета у Кракову (тада у Аустроугарској). Иако се приликом уписа на факултет у Кракову на уписници изјаснио као Хрват, Андрић је већ између два светска рата себе сматрао Србином.

Након атентата на Франца Фердинанда 1914. Иво Андрић је из Кракова допутовао у Сплит где су га аустроугарске власти ухапсиле. Као политички затвореник провео је у тамници а потом у кућном притвору чак три године: од лета 1914. до лета 1917. Слом Аустроугарске дочекао је у Загребу.

По стварању Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца (1918) Андрић је из Загреба стигао у Београд где се 1919. запослио као чиновник у Министарству вера. Почетком наредне године (1920) прешао је у Министарство ино-

страних послова у којем је остварио богату дипломатску каријеру.

Био је чиновник у Посланству Краљевине СХС у Ватикану (1920–1921), чиновник у Генералном конзулату Краљевине СХС у Букурешту (1921–1922), чиновник у Генералном конзулату Краљевине СХС у Трсту (1922–1923), вицеконзул Краљевине СХС у Грацу (1923–1924), вицеконзул Краљевине СХС у Марсеју (1926–1927), вицеконзул Краљевине СХС у Мадриду (1928–1929), секретар Посланства Краљевине СХС у Бриселу (1929), секретар сталне делегације Краљевине Југославије при Друштву народа (1930–1933), саветник у Министарству иностраних послова (1933–1935), начелник политичког одељења Министарства иностраних послова (1935–1937), помоћник министра иностраних послова Краљевине Југославије (1937–1939) и амбасадор Краљевине Југославије у Берлину (1939–1941).

Андрић је у јуну 1924. на Филозофском факултету у Грацу одбранио докторску дисертацију

Иво Андрић, српски књижевник
и југословенски дипломата
(фотографија из 1922. г.)

под насловом *Развој духовној животи у Босни под утицајем турске владавине*. Дописни члан Српске краљевске академије постао је 1926. а редовни члан Српске краљевске академије 1939. године.

У време док је низао успехе као дипломата Краљевине СХС/Југославије и док је добијао све више признања за књижевна постигнућа, Иво Андрић је променио своје национално изјашњавање. Између два светска рата почео је да се изјашњава као Србин. Председник Владе Краљевине Југославије Милан Стојадиновић (1935–1939) је о тадашњем помоћнику министра иностраних послова Иви Андрићу говорио као о „Србину католичке вере“. Иво Андрић је 1942. себе сматрао „српским приповедачем“. Односно, у време када је писао и завршио роман *На Дрини ћуприја* (1943), Иво Андрић је био декларисани Србин. То доцније потврђује његова лична карта из 1951. у којој се изјаснио као Србин, па је чак у њој име свог оца Антуна написао у српској варијанти – Антоније. Као Србин се изјаснио и у партијској књижици, војној књижици и венчаном листу. Његово Српство се огледало и у томе што је Нобелову награду 1961. примио уз звуке *Марша на Дрину*.

Подсетимо се како у роману *На Дрини ћуприја* Андрић описује дане пред почетак Првог светског рата и прогоне којима су били изложени вишеградски Срби. Андрић пише да је вест о сарајевским догађајима стигла у Вишеград док су тамошњи Срби обележавали Видовдан и све се више наилазило на „неодређен и уплашен шапат о атентату који је јутрос извршен у Сарајеву, о убиству надвојводе Франца Фердинанда и његове жене, о прогонима Срба, који се очекују на све стране. Пред Конаком среташе прве везане људе, међу њима и младог попа Милана; жандарми су их водили у затвор“. Даље, „сад су пролазили чудни дани, у немом, напетом читању новина, сашаптавању, пркосу и страховању, у хапшењима Срба и сумњивих путника, у убрзаном појачавању војних мера на граници“ а убрзо је „отпочела права хајка на Србе и све што је са њима у вези. Људи су се поделили на прогоњене и оне који гоне. Она гладна животиња која живи у човеку и не сме да се појави док се не уклоне препреке добрих обичаја и закона, сад је ослобођена. Знак је дат, препреке су уклоњене. Као што се често у људској повесници дешава,

прећутно су допуштени насиље и пљачка, па и убијање, под условом да се врше у име виших интереса, под утврђеним пароллама, над ограниченим бројем људи, одређеног имена и убеђења“.

С друге стране Андрић, кроз речи једног од својих вишеградских јунака, говори о благостању које треба да настане након рата у уједињеној српској и југословенској држави: „Ја морам са друговима. Рат је ту, и нама је свима сада мјесто у Србији. Мора се, Зорка, мора, јер је дужност. А ако изиђем жив из овога и ако се ослободимо, неће требати можда ни ићи у ону Америку преко мора, јер ћемо имати овдје своју Америку, земљу у којој се много и поштено ради а добро и слободно живи“.

Андрић је роман *На Дрини ћуприја* писао у време нацистичке окупације Југославије, током Другог светског рата. Преносио је исту поруку – идеју ослобођења и уједињења. То би требало да буде наша константа. Верно је служио народу и држави – као родољуб, писац и дипломата. Нобелову награду за књижевност примио је 1961. као Србин. И тада је повезао Србе са обе стране реке Дрине стапајући *На Дрини ћуприју* и *Марш на Дрину*. ■■

– Како нас је видео и заволео Швајцарац Рајс (16. део) –

Душмани суровији од Атиле

Анђоније Ђурић

– Потресно сведочење Владике Гаврила Дожића –

– У великом страху становништво се с војском повлачи ка Ваљеву –

Овде ћемо се задржати на једном писму које је Владика Гаврило Дожић, кога су Немци у прошлом рату као Патријарха Српске Православне Цркве одвели у злогласни логор Дахау, послао петроградском синђелу Мардарију Ускоковићу о суровим призорима које је видео у Босни за време операција Ужичке војске и црногорског Дринског одреда у септембру 1914. године.

„Недавно сам се вратио из Босне и Херцеговине, куда сам ишао са Дринским одредом. Био сам неколико километара испред Сарајева. То што сам видео немогуће је описати људским језиком. Наши душмани у свом дивљаштву, нискости и суровим зверствима, превазишли су Атилу и Алариха и све ужасе човечанства 20. века.

Све свештенике, учитеље и све виђеније Србе у областима које смо ми ослободили, они су уморили пре нашег доласка. Нису их убијали како људе убијају, него су им се бестидно ругали, окупљајући њихове породице, па су на очи жена и деце – мрцварили њихова тела... Оне жене и децу, која би се усудила да заплачу гледајући мученике, очеве и мужеве – премлаћивали су кундацима...

Кад сам дошао у варош Фочу, нисам успео ни да сиђем с кола, а већ су ме окружиле породице несрећних жртава. Плач и вапај уместо речи и поздрава. Гушећи се у сузама, молили су ме да опомем многобројне мртве, будући да у окружним местима није остао у животу ниједан свештеник који би могао извршити хришћански обред сахрањивања.

Први посао ми је био да одем на гробље. На путу за гробље лежали су убијени Срби. На гробљу нађосмо много гробова: једни су већ били затрпани, други отворени – у њима лешеви... Ту су били прота вароши Фоча – Кочовић, свештеник Владимир Поповић, два учитеља Вуковића и до тридесетак народних првака и сељака.

Што је најстрашније, сурове Швабе нагониле су живе да копају себи раку, наређивале су да у њих легну, па су их убијали, а они који су били на реду морали су да закопавају своју убијену браћу и копају раку за себе...”

Било је и других сведочења о злочинима у Босни и Херцеговини, па је све то упућивало на чињеницу да је на свим просторима где је српски народ живео започињао геноцид.

Али, да видимо каква је била даља ситуација на фронту.

Чека се оружје из Француске

Увиђајући велику опасност за десни бок и позадину Шесте армије, а немајући снаге да српске трупе потисне на главном фронту, Поћорек захтева хитну помоћ Врховне команде целокупне аустроугарске војске. Брзим појачањима из унутрашњости Монархије организована је не само заштита бока Шесте армије, већ је Ужичка војска потиснута назад ка Вишеграду. У овом времену од својих трупа у Срему, после одступања Прве српске армије, Аустријанци су формирали комбиновани корпус под командом генерала Крауса и пребацили га преко Саве северно од Шапца с намером да удари у десни бок и позадину Друге српске армије.

Настале су огорчене борбе на дугом фронту Шабац – Митровица – Лешница – Лозница – Крупањ – Љубовија – Бајина Башта – Вишеград, да би се потом претвориле у дуготрајну „позицијску битку“.

Српске трупе су биле веома исцрпљене, готово клонуле. Претила

је велика несташница у ратном материјалу, нарочито у артиљеријској муницији, која се из Француске очекивала преко Солуна.

Увиђајући да под оваквим околностима може изгубити битку, српска Врховна команда наредила је постепено повлачење својих армија за одбрану Ваљева, надајући се да ће у међувремену попунити исцрпљене и проређене пукове новим људством и да ће дотле стићи очекивана муниција из Француске.

Опште повлачење ка Ваљеву предузето је 8. новембра и то под врло тешким околностима, јер се с војском повлачило и становништво које није смело да чека још једну непријатељску инвазију и нове злочине.

До 14. новембра 1914. године све три српске армије биле су прикупљене за одбрану Ваљева. Трупe су делимично попуњене регрутима. Чекало се само да из Француске стигне артиљеријска муниција, па да крену у напад.

Како је непријатељ силовито нападао, а муниције није било, Врховна команда је наредила повлачење на десну обалу Колубаре и даље у унутрашњост земље, како би се трупе средиле, одмориле и ту сачекале очекивану муницију која је, како је говорено, била на путу.

На новим положајима дошло је само до једне промене у командном кадру: војвода Степа Степановић задржао је команду над Другом армијом, генерал Павле Јуришић Штурм над Трећом, а генерал Живојин Мишић замењује рањеног генерала Петра Бојовића и преузима команду над Првом армијом.

До доласка на нови фронт вођене су упорне, заштитничке борбе.

На десном крилу Друге армије, на фронту Конатица – Обреновац био је Обреновачки одред; трупе одбране Београда држале су фронт Остружница – Београд – Гроцка, а Браничевски одред линију Смедерево – Голубац.

Због скраћивања фронта, међутим, убрзо је наређено да се и ови одреди повуку према Космају.

Од 24. новембра отпочеле су огорчене борбе на целом фронту. Тиме је, уствари, почела знаменита Колубарска битка.

– *наставиће се* –

Фотографија: <http://www.novosti.rs>

Пушке за унуке

С крвавог бојишта Црногорка понела кући пет пушака. Погинули јој муж и четири сина. Нашла их мртве, али сузу није пустила. Покупила њихово оружје и кренула кући.

Уз пут сусретне једну жену која, слутећи шта се догодило, упита: – А што ће ти пушке кад су ти сви погинули?

– Муч, не лудуј! – узврати храбра Црногорка – Ако не требају данас, требаће кроз петнаест година, док ми унуци порасту.

Необична протекција

За време аустријске офанзиве на Србију, кад је Црно-жута монархија ангажовала све своје снаге и бацила их на фронт, један стари, пензионисани аустријски генерал сусрете у Бечу, на улици, свог младог пријатеља из богате бечке куће. Генерал га заустави и упита:

– Откуда ти овде, у позадини? Што ниси на фронту?

Младић се осмехну и без стида рече:

– Знате како је... протекција!

Пред Сувобором један српски пуковник у првој борбеној линији затече свог познаника трећепозивца.

– Забога, откуда ти овде? – упита пуковник.

– Знате како је, господине пуковниче, протекција!

Синови јунака

Стари Црногорац испратио два сина у борбу.

У јеку најљуће битке кренуо старац да их обиђе, да види како им је на фронту. Затече их живе и здраве, али му то не беше право. Његови синови без иједне ране, а из других црногорских кућа погинула по два, три, па и четири сина.

Уплаши се старац од помисли да му синови нису храбри, да су, можда, кукавице, да истурају друге преда се, а они стоје у добром заклону, али га њихов старешина уверава да су му синови јунаци и да су, ето, срећним случајем, остали у животу. Враћајући се кући, старац се сусрете са једном старијом Црногорком.

– А шта си тако невесео? – упита га она.

– Па, нешто сам онако мислен... Имам два сина у борби, а ниједан још није рана допануо...

– Е, даће Бог, чоче, допашће, ако не погину! – тешила га је искрено старица.

– Пре једног века : лекције из новије српске историје –

Српска краљевска академија и македонско питање 1913. године

др Софија Божић

(Институт за новију историју Србије, Београд)

Српски академици показали су како стручњаци треба да се носе с политичким памфлетима: да не смеју олако прелазити преко њих, већ да морају реаговати на примерен начин, како им ћутањем не би пружали легитимитет. Њихов, веома одмерен, одговор дат бугарским колегама убедљиво је сведочанство о члановима Српске краљевске академије као о истинској интелектуалној елити свог народа и своје земље.

Одмах по окончању Првог балканског рата Македонија је постала камен спотицања између Србије и Бугарске. Настојања бугарске владе да запоседне делове Македоније које је ослободила српска војска подржала је и Бугарска академија наука заступајући тезу, изнету у циркуларном писму упућеном највишим установама науке и културе у свим словенским земљама, да су македонски Словени бугарске националности и да су изложени неправедним прогонима српске власти на простору који се, после Првог балканског рата, нашао под њеном контролом. Бугарска декларација није остала без реакције Српске краљевске академије. Око састављања одговора највише су се ангажовали академици Љуба Стојановић, филолог, у то време секретар СКА, и Слободан Јовановић, правник и историчар, задужени, на састанку СКА, да напишу изјаву којом ће демантовати наводе бугарских колега. Преузевши ту обавезу, они су се консултовали и са другим члановима Академије, као што су ге-

ограф Јован Цвијић, лингвиста Александар Белић, историчар Љуба Јовановић, историчар Јован Томић.

У Изјави је истакнуто да СКА не може оставити декларацију колега академика из суседне државе без одговора, али како нема намеру да више или мање научним аргументима брани политичке тенденције своје владе и да управо у тренутку политичких несугласица између Србије и Бугарске отвара научну дискусију с Бугарском академијом, која у том тренутку не може бити сасвим објективна. Стојећи искључиво на позицијама науке, СКА је уложила протест због покушаја Бугарске академије да, тек основан, Савез словенских академија, на почетку његовог постојања увуче у политичке расправе. Она не би имала ништа против, писало је даље у одговору, да је Бугарска академија предложила осталим словенским академијама да се у Македонији организују заједничка научна истраживања у којима би, без икакве политичке тенденције, био прикупљен материјал за решавање

спорних етнографских питања о македонским Словенима, већ би и сама узела учешће у том раду. Уместо тога, Бугарска академија је позвала словенске академије да у име етнографске правде, онако како је Бугари схватају, осуде политичке поступке српске владе и српских власти. СКА је приговорила Бугарској академији и због тога што је о тим поступцима говорила на основу непроверених новинарских и других извештаја, а не на темељу поузданих информација. Српска академија одговор је завршила констатацијом да се задатак научних тела, као што су словенске академије, не састоји у оцењивању политичких поступака владајућих гарнитуре, те да је Савез словенских академија формиран као научна заједница, а не као суд пред којим би се претресали спорови између појединих словенских држава.

Уз ту Изјаву, која је била објављена у листу *Политика*, ишло је и једно пропратно писмо секретара СКА, у коме се негира тврдња бугарских академика да у науци нема контроверзе о бу-

Печат Српске краљевске академије (1886–1947)
/фото: <http://sr.wikipedia.org/>

Зграда СКА (данас САНУ) изграђена 1924. г., илустрација
из тридесетих година 20. века /фото: <http://dodaj.rs/>

гарским етнографским границама на западу, о националној припадности многих градова за које су Бугари заинтересовани и о македонским дијалектима. У њему се каже, такође, како је српски фактор толико утицао на словенско становништво западне Македоније да му је дао своју етнографску боју. Ефектан је нарочито завршетак пропратног писма, у коме стоји да се „принцип народности за разграничавање на Балкану истиче само онда, кад треба нанети штете Србији и њеним границама, и – да иронија буде већа – истиче се нарочито од оне државе, на коју кад би се исти применио, ње би нестало са лица земље!“, те да „нико није водио рачуна о принципу народности, кад је Аустрија вршила анексију Босне и Херцеговине, у којим земљама *бесћорно* живе Срби, као што и сад нико о том принципу не води рачуна кад се Јегејско приморје од Атоса до Еноса придаје Бугарској, и ако ту *не живе* Бугари, већ Турци и Грци“.

Осим СКА, на бугарску декларацију се посебно осврнуо, у делу *Срби и Буџари у балканском савезу и у међусобном рату* (1913), објављеном најпре на руском језику, у Петрограду, а

затим и на српском, академик Александар Белић. Његове анализе у потпуности разоткривају приступ Бугарске академије наука и доказују да је акт Бугарске академије био препун произвољних података, и то не само кад су они дати без позивања на изворе, већ чак и онда када су извори прецизирани.

Ова епизода из времена Балканских ратова, у коју су биле умешане највише научне установе две суседне државе, показује да се борбе нису водиле само на фронту, већ и међу интелектуалцима. Чланови Бугарске академије наука ангажовали су се у пропагандним активностима своје земље, свесно приносећи науку, свој лични углед и углед целе Академије на олтар отаџбине. Највећи умови оновремене Србије држали су се, међутим, крајње професионално, ни не помишљајући да, ма и за педаљ, напусте терен науке и научно проверених чињеница. Управо за то што је бугарски иступ значао обесмишљавање научног рада, коме су они били апсолутно посвећени, поступак колега из суседне државе дубоко их је заболео и нису могли олако прећи преко њега. Приступајући македонском питању објективно и непристра-

сно, желећи просперитет свог народа и своје земље – али не на штету других – српским интелектуалцима сметало је безочно манипулисање науком утолико више што је потицало из ниских побуда, односно зато што је имало за циљ да Бугарској обезбеди територијално увећање, мада простор на који је претендовала није био ни од какве важности за њен даљи развитак и напредак, док је за Србију био од суштинског економског значаја. Одлучни и непоколебљиви у одбрани достојанства науке, не улазећи у расправу иако су аргументи били на њиховој страни (а Александар Белић је на посебном месту до детаља раскринкао све дрске фалсификате које је пласирала Бугарска академија), ни ти упадајући у замку политике, српски академици показали су како стручњаци треба да се носе с политичким памфлетима: да не смеју олако прелазити преко њих, већ да морају реаговати на примерен начин, како им ћутањем не би пружали легитимитет. Њихов, веома одмерен, одговор дат бугарским колегама убедљиво је сведочанство о члановима Српске краљевске академије као о истинској интелектуалној елити свог народа и своје земље. ■■

– Историјске слике из ризница Српске Православне Цркве –

Стари српски записи из манастира Крупа у Далмацији

Радован Пиљивовић

Крупа је најстарија православна обитељ северне Далмације. Према сачуваној традицији, манастир су 1317. године основали калуђери избегли из манастира Крупа који се налази у долини реке Врбас у Босни

Манастир Крупа подно Велебита, налази се недалеко од села Жегара, а назив је добио по истоименој речици.

Крупа је најстарије православно монашко станиште (управо: *обитишљ*) северне Далмације. Према сачуваној, а записаној традицији у XVIII веку, у *Летопису Симеона Кончаревића*, далматинског Епископа, манастир су основали 1317. године избегли калуђери из манастира Крупа који се налази у долини реке Врбас у Босни (данас Епархија бањалучка). Географска регија у којој се налази далматинска Крупа назива се Буковица и представља крашку рељефну целину незнатно удаљену од мора, која у Далмацији представља прелазну зону према дубљем континенталном залеђу Балканског полуострва. Буковица је историјски обухватала на десетине православних села у ширем троуглу између Равних Котара, планине Велебита и града Книна.

На то српско и православно становништво су у свим ратовима против Турака власти Млетачке републике могле да

рачунају, ослањајући се на њега врло радо. У западним изворима Србе ових простора називају „Морлацима“, „Моровласима“

Манастир Крупа

или просто „Власима“, али сва њихова култура, језик и обичаји су далеко од оног романског етничког супстрата, иако би представници различитих историјских школа најрадије желели да народ који је дао харамбаше Јанка Митровића, Стојана Јанковића и остале јунаке прикаже некако другачијим и сасвим различитим од Срба.

У Драгоманском архивском фонду Млетачке републике који се чува у Задарском архиву постоји доста, такозваних „Писама крајишничких“, епистоларних извора који сведоче о ћирилич-

кој преписци османских великаша са границе са поданицима и подложницима провидура у млетачкој Далмацији. Кроз читав XVII и XVIII век, чак и у периодима званичног мира, далматинска међа, „конфин“ или тромеђа Аустрије, Млетачке републике и Османског царства (*Triplex Confinium*) била је позорница пограничних инцидената. Радило се најчешће о крађи стоке, отмицама људи, пустошењима поља која су, ако се не намири штета, могли

бити повод за озбиљније сукобе, па и ратове између великих сила.

Жегар, место поред кога се налази манастир Крупа налази се близу планинског била Велебита, велике и природне границе између Лике и Далмације, на којој гранична служба у поменутим вековима, па и данас ако би се успоставила, не би могла савршено да функционише. Хајдуци и ускоци су веома лако по вододеринама, пресушеним потоцима и превојима могли да се пребацују са једне на другу страну. Тако у једном писму крајишком које је упућено у Задар од стране турских власти

око 1680. године читамо да „лупежи Жегарани“ кваре мир између „честитог цара стамболског и свијетлог принчића“, одлазе у Велебит и краду стоку турским поданицима, а праве се невични законима, стојећи на царевој земљи, а радећи заправо у корист принципа и млетачког дужда. Овакво „смућивање Крајине“ сведочи о тврдом карактеру Жегарана који су умели да опстану у цивилизацијским сударима Истока и Запада и да упркос суровим физичким и суптилнијим културним притисцима остану верни и одани источном хришћанству.

У манастиру Крупа се налази добро очувана ризница у којој су смештени, класификовани и изложени уметнички предмети из богослужбеног живота протеклих векова. Поред старих богослужбених књига, икона, крстова, свештених сасуда, у ризници је изложено и неколико битних докумената: султанових фермана из XVII века, али и докумената који сведоче о животу манастира у познијим столећима која су уследила.

Стару библиотеку у манастиру Крупа инвентарисао је 1958. године, по наводима Љубомира Дурковића-Јакшића, Милан Радека („Српске библиотеке у северној Далмацији“, *Гласник СПЦ*, бр. 4 (1977), стр. 87–88). Приликом рада са књижним фондом у Крупи тај инвентар нисмо нашли. У односу на описе из осамдесетих година и раније прошлога века, евидентно је да је рат који је беснео у бившој Југославији утицао лоше и на ону културну баштину која се у Крупи налазила, упркос напорима да се ризница и библиотека сачувају.

Наравно, библиотека обитељи крупске уобличио се и фондовски употпунио у време чувеног архимандрита Герасима Зелића (1752–1828), који је био епископски намесник у Боки Которској, велики борац за српске црквено-народне интересе, путник и књигољубац. Познат је по својој аутобиографији, тротомном *Жићу*.

Данас Светобогородичином обитељи, свештеним манастиром Крупа код села Жегара управља, служећи Свету Литургију, бринући се о старинама и душам путника намерника и поклоника из разних крајева игуман Гаврило Стевановић.

Старији записи:

1. На Полууставу (оштећен, без странице са библиографским подацима):

„Сију књижицу глагољемују Полуустав подарова Господин Преосвјашчењејши Данил Јакшич епископ карлштадтски, Банији до воде Глине и Лике, Крбави до Звониграда и прочих Господину Господину Преосвјашчењејшему Сименону Кончаревићу архијереју далматинском, године 1755“.

2. На Акатисту Св. великомученици Варвари (Москва, 1755):

„Прислата от Свјатопредтечеви обитељи гомирскија јеромонахом Теофилом Алексичем на службу свјатоуспенској обитељи крупској 1755, децембра 26“.

Својеручни записи Герасима Зелића:

1. На Великом часослову (Венеција, 1784):

„Сија књига мње архимандрита Герасима Зелића от манастира Крупы, покупих ју у Цариграду за пара 60, 1785, јуна 25-ог“.

„Сија књига греческаја из числа књиг мње Герасима Зелића архимандрита манастира Крупы, 1794. года у Задру подписах ју исти бреноју рукоју“.

2. На грчком Молитвослову (Венеција, 1777):

„Сиј Орологион то јест Часослов и Требник на јазичје јелиногреческом мње архимандрита грешнаго Герасима Зелича пострижника Свјатоуспенскаго манастирја Крупы и уроженца далматинскаго в предјели села Же-

Портрет Герасима Зелића (ризница манастира Крупа)

гара и подписах својеју бреноју рукоју в Градје Константиновје, то јест во Цариградје на 25. јануара 1785. љета и купи ју“.

3. На Библији (у више томова на црквенословенском језику, крај XVIII века):

„Сија из числа књиг Герасима Зелича архимандрита свјатоуспенскаго манастира Крупы подписах своје рукоју в царствујущем градје Москвје, 1784, јун 15 дан“.

4. На књизи Чин освећена храма који чини архијереј (Москва, 1770):

„Чин освјашченија храма свјатоуспенскаго манастира Крупы принесена из Москви со целу кругом церковних правилних и поучитељних књиг многогрешним тоја обитељи архимандритом Герасимом Зеличем 1790-ог љета, месеца јунија, 16. ден“.

5. На књизи О Тајанственом џу душе (крај XVIII века):

„Књига Герасима Зелича архимандрита манастира Крупы потписата в Санкти Петра Бурге 1784. маја, 10 дња, а подарена је му от господина купца Михаила Михайловича Јаковљева Сабакина в знак искренија јего љубви и благовјества. Подписах ју собственоју бреноју рукоју предреченаго года“.

Многонамученом чеду Божијем Тијани Јурић (4. 5. 1999 – 26. 7. 2014)

– Сви они којима је нераздјељиво прирасла за срце –

Тијана је живјела у Суботици са својим родитељима, Игором и Мирјаном, и старијом сестром Сашком, али би све слободно вријеме проводила у Бајмоку код деке, баке и ујака, гдје би и узимала учешће у евхаристијском животу своје Цркве. Својим умилним гласом доприносила је благољепију богослужења, од дана када је крштена у манастиру Троноша, па све до потоњих дана њеног земаљског живљења. Са ујаком Миланом, који је појац у бајмочком храму, имала је жељу да учи византијско појање и да се још више везује за биће Цркве, јер ју је на Цркву све и упућивало. Њена прижељкивања и њена надања су испуњена, и она их је платила својим дјетињим животом, да би сада још потпуније и присније славословила Господа и наслађивала се без конца непрестано Њиме.

Ови редови су нашој најдражој Тићи на дар, али и уздарје Њему, који нам ју је даривао у времену да бисмо је за вјечност имали, њу која је многонамучено пострадала на четрдесетогодишњицу, исто тако мучног страдања, Милице Костић (1956–1974), њене сестре по мученичком вијенцу.

Ово је радосно–жалосно нарицање усана које подрхтавају са образима што се не суше од суза и очију што се у сузама даве. Ово је тихо појање напаћених и незнањем изморених срдаца, и неутјешних и у болу скрханих душа, које траже утјеху и налазе је, које теже васкрсењу и ишчекују га. Ово је наше неугасно ридање и тужбал наших скршених груди. Ово је ћутање наших сиротих погледа, који застају у бескрају и у њему нестају. Ово је нијемило нашијех уста, кроз која даноноћно једино уздах отежали са шапатам молитава вапајем пролази, да никада не би заћутала. Ово је испражњење и излив васколиког бића нашега зарад (славо) словљења једног маленог живота, којег је Господ славом и вијенцем

мученица овјенчао у својему наднебесноме чертогу и као невјесту своју примио к себи и приљубио уза се, јер Њему је ова многонамучена дјевица једино гредила и за Њега се петнаест љета неуморно спремала, колико је и поживјела у овоме свијету од својега рођења.

Ово су капље меда и грчине, ово су трагови крви на папиру, дрхтавијех и грчем згрченијех руку, о умилном и чедном животићу и безазленом и непримјетном живуљку рођеном сред хиљаде смрти, у оним тешким данима, када су наднашијем небесима надлијетале крволочне орлушине и задавале смртоносне ране и прождирале незаштићене, невинне и далеко слабије од себе.

У тим још незацијељеним ранама, у том још непомућеном сје-

ћању, онда када нам је смрт била једина извјесност пред бесаним очима, рађа се готово неосјетно и непознато један живот, једна мирисна латица и најбистрија кап ро се на рубовима пуполка руже. И баш зато што је била таква, тиха и скривана у тој својој тишини, док су се око нас превртали и небо и земља, она, у својој неуздорманој и непољуљаној колијевци, узима за се бе једино име које је могла узети; име, које је одувјек имала; име, које ће је пратити и свједочити о њој самој током цијелог њеног кратког живота, маленог живота, каква је и она сама била. Живота још непроживљеног – за наше приземно и самољубиво поимање, али за Његово неиспитно промишљање о нама и Његову љубав која превазилази сваки ум – живота зрелог и спрем-

Тијана је основну музичку школу, одсјек виолончело, завршила у Музичкој школи – Суботица. Наступала је на многим такмичењима и концертима, односећи бројна признања. Намјеравала је да настави школовање у средњој музичкој школи.

ног да пређе из ове смрти, да би се Њиме наслађивао вјечно.

Она, о чијој су дјетињој неискварености и одважној искрености и маслаци потајно препричавали и шапутали између себе у предвечерју, и дивили се њеном распјеваном гласу, који час милује – час грли.

Она, нејака, лакша и од самог повјетарца, који ју је често носио када би га стидљиво замолила да то учини, да би се на вријеме дому својему вратила, да не би чамала, да не би каснила. Она, из једног неважног и безвучног мјеста, заклоњеног у једном истом таквом безгласном парчету равнице. Она, дијете једног времена, у коме је смрт потоња мисао човјекова, поготово таква безочна, подмукла и звјерска смрт дјетета. Она, која је насумично, али опет и по недокучивом промислу Његовом, зграбљена канцама звијери што јој се мучки прикрала. Она, која се бранила својим

тихим и нечујним гласом, својим мученичким вапајем дјетета, својим беспомоћним сузама, својим уплашеним дјетињим тијелом, својим немоћним и беснажним рукама, својим везаним и клецавим ногама, својим страхом укоченим прстима и преплашеним уснама.

Она, која је у једној јулској и ужасом обавијеној ноћи била дрхтаво лане што је у трену потресло свијет, с краја на крај земље. Она, од које се и сама земља уздрмала и зајецала у свој својој дубини, јер ју је под њу бацила и бестидно закопала разјарена и крви жедна звијер, звијер која је лутала по безводним мјестима и прождирала. Она, кукавички задављена и многонамучена, растрзана у најгнуснијим и најмучнијим патњама и боловима невиног дјетета. Она, која је жива тражена, без иједног јединог трена сумње да је већ умртвљена и као безвриједна крпа на буњишту затрпана, и то сасвим близу нас. Она, за којом смо болима и сузама, мољењима и надањима, безвременим данима и бескрајним ноћима трагали и тражили је трпеливо и истрајно као трунку полена у непрегледним прашумама, као зр но соли у безданим океанима.

Она, чијом се смрћу следила свака жила нашега бића када је беживотна нађена, чијим су се умирањем провалиле све бране и уставе у на

Цвјетовâ ћутња

Тек пупољак јутром запупио
и латица својих раскрилио
јулско сунце капље росе мије
а ноћ ћутна слута свога крије
небран цвјете, убран пређе рока
иста земља наново те копа

Јасан шапат вјетру да те врати
у длан твоје лице да прикрије
ризом неба да те обавије
искро моја, оком ископана
ћути, цвјете, замириши нама

ма, чијим је издисањем проплакало и заридало све у нама, што је имало и могло проплакати и заридати. Она, која је и својом смрћу и својим погребом небројено мноштво народа око себе сабрала, као што и хљеб у себи сабира непрегледна житна поља и долове. Она, која би главу погнула и руменило образа скривала, јер не би да се толико говори и пише о њој, чак ни уснулој, не би да је толико запажена, чак ни тада. Она, која нас је својим животом и својим живљењем, својим нехотичним издвајањем од свију осталих око себе, ненасилно привољела да је заволимо за оба свијета.

Она, која нас је самом собом и својом жртвом задужила, да никада не буде заборављена, и да никада више нико не би такво страдање поднио. Она, која је била дар, који се ријетко добија и прерано узима. Она, због које се наше душе блаже и тјеше, јер јасно познајемо кога смо имали и кога сада још више нераздјеливо и неодузимљиво имамо. Она, која сада заједно са свим светим дјевојкама мученицама, својим сестрицама, које су се уподобиле страдањима Христовим, узноси молитвене вапаје и за нас који овде умиремо и тугујемо као они који имају наду, еда бисмо могли понијети и разумјети тајну вјечнога живљења.

Лазар Ђачић

(Овај њрилој је скраћена верзија шекспира)

Кратак осврт на теологију рада из православне перспективе

Доћи ће ствари на своје место

Славиша Костић

Често се сусрећемо са индиферентним ставом према животу. „Доћи ће ствари на своје место“ је једна од фраза коју често сусрећемо у свакодневној комуникацији. Са појавом глобалне светске кризе, постајемо сведоци претераног форсирања рада или обесмишљавања истог. Некако се то манифестује и у нашем личном животу: када год нека особа одустане од креативног испољавања своје личности тј. рада на себи и одустајања од свога доприноса широј заједници или са друге стране ако бива укључена у крајње тежак и исцрпљујући рад (радохолизам) тиме запостављајући своје ближње и више тежећи ка задовољавању свога ега – само окружење не иде ка томе да упозори на последице оваквих поступака, већ се углавном преко тога ћутке прелази. Но, треба се упитати какав је хришћански став према раду?

Стари Завет пружа неколико погледа на рад. Бедуинска култура из које су потекли и Јевреји, рад је ценила као средство за обезбеђење живота. У том контексту важније је научити како се снаћи, него ли научити неку делатност до савршенства.

Први пример који ћемо наћи у Старом Завету у вези са односом према раду је онај у опису живота старозаветних патријараха. Суочени са суровим окружењем, пустињом која их свакодневно подсећа на пролазност свега материјалног, они не виде толики значај у стварању материјалних добара која стоје на једном месту.

Патријарси су вечити путници који лутају, круже по пустињи и нису ценили рад који је усмерен ка стабилизовању свога стања на овом свету. Успешно су се бавили сточарским послом, сагласно амбијенту којем су припадали, што је и описано у животу Авраама (Пост. 12, 16; 13, 5–9), Исака (Пост. 26, 14) и Јакова (Пост. 32, 5). Сличну делатност налазимо и код Пророка Мојсија пре његовог позива за пророчку службу (Изл. 3, 1). Међутим, по уласку у Обетану земљу Јевреји су више били посвећени земљорадњи – што налазимо код судије Гедеона (Суд. 6, 11) и Руте (Рут. 2, 17), као и у опису који налазимо у Христовим параболама, али и занатској делатности. Можда је кључно место о старозаветном односу према раду и уживању у плодовима рада оно које налазимо у Проп. 5, 18–18. Ту се указује да је човеку дар од Бога веселити се и уживати у плодовима свога рада. Из тога произлази да у рад требамо ући спремно, са радошћу и надом у боље сутра. Рад, светост и испуњење се прожимају у овим стиховима. Бог заповеда рад (Пс. 104, 24), али успех дела људских долази од Бога (Јов. 1, 10).

Ако се окренемо самом Јеванђељу наћи ћемо одређене пасусе који нам говоре о раду. Сам Исус Христос је радио. Овде пре свега треба указати на реч *син* – *teknona* коју ћемо наћи у Мт. 13, 55 и Мк. 6, 3, где се у преводу изједначава са речју *прводеља*; међутим ова реч је битно ширега значења и указује на појам у коме се ми-

сли на предузимача који изводи различите радове у дрву и камену. Уколико узмемо за обичај да син следи свог оца – очуха у раду, Исус је био укључен у рад свога очуха вероватно не само у Назарету, који је у то време био поље рада за грађевинарске предузимаче, већ и у широј околини. Његов живот до почетка јавног деловања се састојао од тешког телесног рада и молитве. Карактеристичан је и Христов начин избора за ученик: тако Петра и Андрију бира за време обављања њиховог посла – рибарења (Мт. 4, 18–19), Левија за време вршења царинске дужности (Лк. 5, 27). Потом Христос износи низ парабола које су настале из свакидашње атмосфере уобичајених радних дужности од којих износимо причу о радницима у винограду (Мт. 20, 1–15) која одговара палестинској свакидашњици, где су радници одговарали на вредносној лествици робовима. У овој причи властелин на свака три сата унајмљује раднике, у којој он мотивише на рад оне који су беспослени, чиме се наглашава нужност рада – док се заоштрава негативно вредновање нерада при унајмљивању радника сат пре окончања посла. Овде се провокативна слика о награфи Царства Божијег остварује преко приказа атмосфере радних односа у тадашњој Јудеји.

Следећи пример у Новом Завету налазимо у лику и делу Светог Апостола Павла. Сам Апостол Павле је потицао из Тарса. Зна се да се издржавао од прављења шатора, што се помиње у његовом

Светогорски монах
/фото: <http://manastir-lepavina.org/>

Основни принцип
монашке заједнице је
Моли се и ради.
Тај принцип ћемо
наћи у многобројним
монашким уставима

Предах уз бројаницу, Св. Гора
/фото: <http://manastir-lepavina.org/>

мисионарском раду са јудеохришћанским брачним паром Аквиллом и Прискилом (Дап. 18,3). На другом месту се указује на то да је материјалне издатке за своју мисију, попут осталих апостола, заснивао на своме марљивом занатском раду (1 Сол. 2, 9). Ако се узме ово у обзир, онда постаје јасан прекор који Апостол упућује лењој и неуредној браћи (2 Сол. 3, 6). Апостол поручује да су хришћани дужни угледати се у раду на саме апостоле (2 Сол. 3, 8–9), указујући притом да хришћани морају упозорити своју лењу браћу да живе од плода својих руку (2 Сол. 3, 12), а уколико их ови не послушају да се удаље од њих (2 Сол. 3, 14) – закључивши свој однос према раду речима: Ко не ће да ради, да и не једе (2 Сол. 3, 10). Наравно, овде Апостол Павле усмерава свој прекор ка људима способним за рад. Ако се озбиљно узму ове речи Апостола Павла, он да нема основе за погрешно тумачење његових речи које налазимо у Рим. 4, 3 и Еф. 2, 8–9 у којима се говори о спасењу само вером, а за полазишну основу се узима пример вере патријарха Авраама. Ако ово протумачимо са становишта православне перспективе, стих о Авраамовој вери која се урачунава у праведност у Пост. 15, 1 и која је полазишна основа за Светог Апостола Јакова у његовом тумачењу о односу вере и добрих дела у Јак. 2, 23–24, онда се сама вера патријарха Авраама одређује као његово понашање и карактерише се као почетак делања, због чега Јаков осуђује „мртву“ веру, веру без дела.

Монашке заједнице пружају значајан сегмент у етици рада.

Из живота монаха
Света Гора /фото:
<http://manastir-lepavina.org/>

Основни принцип монашке заједнице је *Моли се и ради*. Тај принцип ћемо наћи у многобројним монашким уставима, од Устава Св. Пахомија до средњовековних монашких устава. Аскетска литература је пуна осуде за стања попут чамотиње, лењивости и очајања према спасењу. Битан сегмент монашког рада на Истоку је рукодеље – које преузимају и каснији реформатори монаштва на Истоку попут Св. Теодора Студита – у шта спада плетење котарица или преписивање књига, што је био један од модела делатности српског средњовековног монаштва попут Ресавске школе. Земљорадња је представљала још један значајан сегмент. Карактеристична је етика рада која се од монаха тражи: монах пре свега треба да ради зарад напретка у свом духовном животу али и за добробит, побољшање и напредак заједнице. Бл. Августин је сматрао да рад не представља последицу првородног греха, већ да тиме човек опонаша стваралачку Божију силу зарад постизања и остваривања добра. Тромост и лењост су након пада обузели човека, тако да рад под присилом настаје након пада, када човек покушава задовољити своју нужну потребу. Излаз из тога је рад са љубављу. Овим се само наглашава улога човеко-

Руски монах
/фото: <http://manastir-lepavina.org/>

ва као настојника Божије творевине коју налазимо у Пост. 1, 28 и Пост. 2, 15, где је човек позван да настави Божије стваралачко дело и да учествује у усавршавању своје врсте и у уређењу света, а рад се представља као човеково одређење. Стога је разумно зашто су писци монашких устава, попут Св. Василија Великог, ригорозни према сваком облику нерада и лењивости.

Са друге стране опет у Јеванђељу налазимо осуду превеликог рада. Превелика брига за материјалним добрима налази осуду у Христовим речима: Није ли живот претежнији од хране и тело од одела? (Мт. 6, 25; Лк. 12, 22–23; Фил. 4, 6; 1 Пет. 5, 7). Рад не треба постати значајни чинилац који би диктирао судбину човека, тако да човек постаје оруђе производње које би служило потребама машинерије. Такав начин живота га са једне стране обесмишљује, разара га психички, удаљује од њему блиских осо-

ба и онемогућава приватни живот. Проблем је што се у превеликој брзи људи не труде око доброг живота и што такав експлоататорски начин живота и превеликог гомилања богатства доводи до све веће неједнакости, чи ме расте број сиромашних. Стога, осуду таквог начина рада не налазимо само код Христа и Отаца већ и код философа, од Аристотела до Макса Хорхајмера.

Рад је битна делатност појединца, са једне стране је зарад продужетка Божије стваралачке делатности, тако да човек помаже своме окружењу и служи у циљу надоградње заједнице. Можда индиферентан однос према раду на нашим просторима произлази још из доба ропства, када су балкански народи имали само своју веру која им је давала смисао живота, док је нерад постао облик својеврсног отпора. Стога се често и данас послодавац подразумева као особа која је ту да нас израбљује. Међутим, то време је прошло и од појединца и целог друштва се очекује да заједно имају удео у остваривању права рада. Пре свега се од послодавца и државе очекује да пружи праведну политику рада. Тржиште рада треба да омогући спремност за подучавање, улагање у знање, заштиту рада, подизање културе рада и духа предузетништва. Од појединца се очекује пре свега спремност за усавршавање, али и прихватање ризика повезаних са често непредвидљивим економским окружењем, попут спремности на преквалификацију као последицу честе промене радног места. Таквим заједничким залагањем се може доћи до преображаја друштва и довести до општег просперитета. ■■

Савремени изазови : еколошка криза

Екологија и еколошка свест

Саша Велимир

Оно што нам се дешава и што ће нам се тек дешавати представља једну велику новину, једну глобалну кризу

Климатске промене са којима се човечанство суочава, у драстичној мери се разликују од свих других промена које су наступале. С обзиром на стање наше планете, неопходно би било подсетити се појма екологије, његовог значаја и важности.

„Екологија је научна дисциплина која проучава животну средину, међусобне односе живих бића и животне средине, као и начине на које се жива бића прилагођавају условима спољашње средине. У суштини проучава распоред и распрострањеност живих организама и биолошке интеракције између организама и њиховог окружења. Окружење или животна средина организама укључује физичке особине, као што су клима и геолошки услови, али укључује и друге организме који деле са њима њихов екосистем, односно станиште.“ Ова наука је утемељена тек у XX веку, а њен назив потиче од грчке речи οἶκος, што значи станиште или дом и λόγος што значи наука. Термин *екологија* увео је 1866. године немачки зоолог Хекел, док је њен утемељивач Чарлс Дарвин.

Екологија је мултидисциплинарна наука. Због усредсређености на више нивое организације и на међуоднос организама и њихове околине, екологија има снажан уплив на многе друге научне гране, поготово на геологију и географију, затим метеорологију, педологију, хемију и физику. Због тога је можемо назвати холистичком науком.

Екологија, као наука широког поља проучавања, може се поделити на неколико главних и споредних субдисциплина. Међутим акценат у овом тексту биће на општој екологији која се бави проблематиком на макроеколошком нивоу.

Екосистем представља највиши ниво организације живота на Земљи, дефинише се као стање где постоји интеракција између организама и њихове средине. Састоји се из две целине, живота названог – биоценоза и средине у којој постоји – биотопа, између којих се успоставља однос акције и реакције. Посматрано кроз призму екологије, чињеница од кључног значаја је та да сваки живи организам развија непрекидну везу са свим другим елементима његове животне средине. Такође особине еколошких фактора су такве да они утичу једни на друге (нпр. количина сунчевог зрачења повишава температуру станишта, што повећава испарење воде, а самим тим и облачност која доводи до смањења количине сунчевог зрачења) као и да су променљиве у простору и времену. Еколошки фактори који могу узроковати промене унутар целокупне популације или поједине врсте деле се на абиотичке и биотичке.

Иначе, животна средина представља део насељеног простора заједно са свим утицајима који делују на том простору, стога бих се осврнула и на социолошко тумачење животне средине, где се узима у обзир целокупно окружење, фи-

зичко и биолошко, живо и неживо, природно, култивисано и на-дограђено, социјално, политичко, културно и естетско.

Еколошки поремећаји пројављују се кроз различите нивое, и бити информисан о њима је важна ствар уколико желимо да задржимо здрав систем. Они су на снази и даље прете уколико наставимо да живимо савременим животом и занемарујемо побуду природе, а последице које следе су у најмању руку катастрофалне.

Под еколошким поремећајем се подразумева ситуација када животна средина почне да делује негативно на опстанак живих врста или одређене популације. Еколошки поремећаји могу бити већи или мањи. Могу бити узроковани природним или људским факторима, а такође могу бити подељени на локалне (изливање нафте) или глобалне (глобално загревање). Разликују се и по томе што могу захватити једну врсту или чак погодити велики број њих.

Поремећај животне средине се дешава када се промене абиотички еколошки фактори (нпр. пораст температуре или смањење кише), тада долазимо до губитка квалитета животних потреба. До нарушавања животне средине може се доћи и услед људског деловања на опстанак одређене врсте нпр. прекомерни риболов. А такође дешава се и услед пораста броја јединки (пренасељеност) па онда фактори околине почну негативно да делују на квалитет живота.

Што се тиче еколошких поремећаја, углавном се ради о повезаном низу догађаја. Најгоре је то што кад дође до тачке неких озбиљних промена није могућ повратак на претходно стање. Дрastiчне последице које следиле услед наставка оваквог стила живота биле би епидемије, загађење хране, лош квалитет ваздуха, мањак хране, мањак животног простора, нагомилавање отровног и тешко разградивог отпада, угрожавање одређених животињских врста, мноштво штетних фактора на људско благостање.

С обзиром на то да је учинак климатских промена све снажнији, неопходно би било преузети одређене акције. Пре свега неопходно је редефинисање нашег односа према природи, у чијој основи би пре свега требало да буде поштовање природних закона. Однос не би требало да буде спорадичан већ саставни део наше свести.

Наиме, дошло је до потпуног отуђења од природе, услед драстичног прогреса науке и технике. Управо захваљујући њиховом развоју и напретку, као и брзом прираштају становништва, људски род има много већи утицај на своје животно окружење него иједан други фактор екосистема. Многи стручњаци сугеришу и указују да је кључна ствар поводом климатских промена, у ствари радикална промена у глобалним улагањима. Енорман је развој индустрије и моторних возила, чиме се загађује атмосфера, земља и водене површине. Створена је таква клима производње и потрошње, где је само уз драстичне промене могућа промена коју би било добро пројавити на нивоу држава, великих корпоративних компанија, великих финансијских институција, као и на нивоу локалних управа и појединаца. У ствари, потребна је реорганизација на нивоу економије, а самим тим и читавог друштва.

Потрошачко савремено друштво у основи је хедонистичко, а савременог човека данас воде снови и жеље, међутим, устројени у погрешном правцу почињемо да сносимо последице. Неопходно је преиспитивање жеља и могућности. Опседнутима потрошњом, без умерености и скромности, као бумеранг узвра-

Свитање, септембар 2014. г. (фото: М. Петровић)

ћа нам се ударац кроз све своје нуспојаве. Постајемо претрпани отпадом неискоришћеног и опасног материјала, који представљају продукте наших незаситих жеља. Мислимо ли делимично повратити пољуљану равнотежу на нашој планети, потребна је промена потрошачког менталитета и увођење нове еколошке свести. Више не би требало да постоји одређена популација која се бави екологијом, већ се тај спектар треба проширити на сваког појединца. Интеракција и активна партиципација нам могу једино омогућити бољи свет. Стање наше планете представља системски проблем, стога му тако требамо и приступити. Међутим, и на индивидуалном нивоу потребне су промене, готово је то неопходно. Такође, мултидисциплинарни приступ схватању и решавању проблема, као и непостојање више великог раскорака између науке и друштва, како би се бројни проблеми превазишли.

Све ово што нам се дешава, и што ће нам се тек дешавати представља једну велику новину, једну глобалну кризу која се пројављује и утиче на наше животе. Међутим, на уму би требали имати идеју стварања нове еколошке свести и еколошког понашања. Пре свега, један нов модел размишљања и понашања који је интегрисан у мисао и акцију, ако уопште желимо да нашим будућим нараштајима обезбедимо место за битисање и омогућимо релативно пристојне услове за живот. ■■

Обрнута естетика: лепо у ружном, добро у лепом

— анализа филма Луиса Буњуела *Виридијана* —

Милена Пекић

Кански фестивал 1961. године је историјски — Златну палму по први пут добија један шпански редитељ, Луис Буњуел за филм *Виридијана*. На опште запрепашћење следбеника Франковог режима и одушевљење интелектуалне Европе и уметничке, посебно синеастичке елите. Узимајући у обзир политичку климу и замаха кризе ауторитета Римокатоличке цркве такав догађај није изненадио. Када се томе дода чисто синеастички аспект филма, реч је о једном од оних великих, легендарних „палми“ које се памте. Намера аутора је да се коначно обрачуна са тоталитарним идеологијама у које убраја, поред фашизма, и учење Римокатоличке цркве, не заобилазећи у свом ширем

идејном слоју и комунизам, и да спроведе своју главну идеју о непроменљивости људске природе, која је у својим најмрачнијим дубинама ништа више него зверска, руковођена примитивним нагонима, чак и зла. Није оку сваког гледаоца видљиво, управо због необичног парадокса, да је и самом аутору некако силом отетено нешто сасвим супротно и утиснуто на филмско платно, негде иза оног слоја где се магија покретних слика догађа, попут холограмског жига, који је видљив само када се угао гледања промени. То је непоколебљиво човекољубље и лепота у одвратности приказаног. Управо тај парадокс је кључ наше анализе, где се нећемо водити, опет парадоксално,

идејом аутора већ оним што је иза идеје.

Виридијана је филм о младој искушеници Виридијани која својим подвигом и љубављу досеже безмало небеску чистоту, која пред сам монашки завет добија позив од свог остарелог ујака који се жали на здравствену слабост и усамљеност. Она се бунује против одласка на његово имање, што због ометања њеног монашког пута, што због одбојности према ујаку и сумњи у његове намере. Не могавши да одбије послушање ипак одлази да неко време брине о њему. Убрзо се њене слутње обистињују и он над њом покушава да изврши одређени облик патолошке обљубе због физичке сличности Виридијане са његовом покојном женом,

и обмањује је да је то заиста и учинио како би је везао за себе и спречио да се врати у манастир, после чега, не успевши да измоли од ње опроштај, извршава самоубиство. Виридијана због гриже савести и осећања запланости остаје на имању са ујаковим ванбрачним сином Хорхеом, који га као наследник води, али њен циљ је да мисионари међу људима најнижих слојева, просјацима, ситним коцкарима, лоповима, проституткама, преварантима и пропалицама, тако што их доводи на имање, даје им кров над главом и насушни хлеб. Покушава да их доведе у ред упосливши их задужењима на имању и молитвом. Они користе прилику када никога нема на имању и насилно окупирају кућу правећи оргије и тулум, бахато и халапливо уништавајући све пред собом, да би на врхунцу помахниталости Виридијану силовали и довели је до апсурда њеног дотадашњег постојања, свдећи њен живот на баналност и испразност медиокритета.

Почетак филма је у атмосфери мирног и устаљеног манастирског живота – манастир окупан светлошћу – где својом

Сцене су мизансценски раскошне у својој једноставности, а препуне градацијски поређаних симбола који, поред неоспорне драматуршке улоге, осликавају препознатљиву Буњuelову поетику надреализма на филму.

белином у свој тој светлости спољашњој исијава чистота искушенице Виридијане. Једноставност њене физиономије, белина њеног лица и косе, благ поглед и смерност у држању већ у првим кадровима говоре о њеном лику. Први контраст који нам се сугерише јесте њена побуна против послушности по питању одласка ујаку. Овакво драматуршко решење има за циљ сугестивну најаву будућих догађаја које гледалац очекује са слутњом о лику ујака, што додатно потпирује атмосфера у његовом дому. Насупрот осунчаног манастира, његово имање је непрегледна пуста са пажљиво одабраним карактеристикама природе која својим издуженим, рогобатним стаблима сугерише неспокој, а кућа – мрачна, сабласна, загушеног простора испуњеног сценографијом која гуши, на-

пада, угрожава, – издиже се над јунацима гутајући их.

Виридијана је у непоколебљивом контрасту, посебно у венчаници дон Хорхеове жене, која је умрла на дан њиховог венчања, у коју је ујак приморава да се обуче. Та венчаница, на њој нимало случајно, недвосмислени је симбол њене невиности и духовне чистоте, њеног духовног преимућства у односу на становнике мрачног дома у коме се силом нашла и као саучесник њиховог изопаченог кола. Чак и безазлена игра прескакања конопца служавкине кћерке, маестрално усађена у мутну атмосферу, с помраченим ликом ујака који доминира у посебно одабраном положају у кадру, сугерише помрачење које је наступило и чека своје разрешење, које се касније обистињује. Дечја играчка постаје оруђе трагичног чина самоубиства. Томе доприно-

си контрастно осветљење, избалансиран однос светлих и тамних површина и веома пажљиво акцентовани детаљи.

Сцене су мизансценски раскошне у својој једноставности, а препуне градацијски поређаних симбола који, поред неоспорне драматуршке улоге, осликавају препознатљиву Буњелову поетику надреализма на филму. Најистакнутији пример надреализма је увођење несвесног – Виридијанино месечарење и њено посипање ујакове постеље пепелом, који, као што она сама каже у једној од сцена, симболизује смрт и покајање. Такав поступак има за циљ две ствари: то је приказивање Виридијаниног потискивања њених мрачних људских нагона који су сублимирани у месечарењу, а затим сугерисање догађаја, онога што ће се десити, као што ујак сам тумачи, његове смрти, и то, као што ће се показати, лишене покајања, и Виридијаниног кајања кроз њено посвећено милосрђе. Затим, моменат одевања у венчаницу и полагање Виридијане на постељу попут самртне, симболизује дубоко изопачење дон Хорхеовог ума и трулеж душе, да би

се врхунац овог стилског третмана сажео у сцену заједничке молитве Виридијане и просјака у пољу, монтиране у одређеном ритму, смењивањем сцена рада на имању, где се чисто визуелни симболи преплићу са речима молитве и чине једну значајну секвенцу, доследну стилски поетици надреализма, управо установљеној од стране аутора, посебно по питању монтаже, која чини целокупно становиште аутора по питању вере.

Молитва, као насилан чин принуде, усађена у систем награде и казне, што се, не много касније, отелотворује у сцени распусне гозбе која ликовно представља реконструкцију *Тајне вечере* Леонарда да Винчија, где је сва лепота, значај и узвишеност тренутка, наглашеног у оригиналу, преобраћена у наглашено одвратно, у скарадно, карикатуру и апсолутни негатив. То је тренутак у филму када се ауторова идеја одваја од ауторовог свесног и моћи чистог филма, оног кога је, парадоксално, сам аутор установио поетиком свога револуционарног правца. Он говори о моћном човекољубљу, поткрепљеном у двојности карактера,

у јасно одређеном драматуршком поступку, а у свакоме од њих јасно је приказана и врлина. Сви ти лицемерни, користољубиви, распусни, разуздани ликови, пропалице, преваранти, звери заробљене у мрежи симбола обрађених естетски до те мере да добијају мистичку димензију, да овде у овом филму од одвратног настаје лепо а лепо постаје љубав. Та апсурдна узвишеност идеје, у намери разоткривања и банализовања духовног постојања човека, чврсто је утемељена у чистоти лика Виридијане, која је доследно оцртана до самог краја филма, где је његова банализација само рационална драматуршка интервенција, која враћа отети филм на курс ауторове намере. Али, онај отети део доноси филму један од најлепших ликова у кинематографији уопште. Виридијана, одевена у малограђанско рухо придружује се приземној забави – картању, што треба да докаже да се јунакиња научила памети и одбацила своје хришћанске идеале и моралне напоре, мири се са „правом“, трулом људском природом, својом и туђом, прихватајући тричавост и неминовност постојања.

Рационалном, ненадахнутом анализом можемо доћи до закључка да је такво решење сасвим логично и једино прихватљиво, имајући у виду позадину ауторовог делања. Али оном издвојеном визуром, оним слободним очима којима је могуће да завире иза филма, јасно нам је да је такав епилог само једно од драматуршких решења наметнутих споља, а да она несагледива, величанствена лепота превазилази све сценаристичке интервенције, ма како мајсторске. У томе најзад и јесте величина чистог филма достигнутог у игри слободоумних и својевољних значења слика.

Христо Јанарас

Црква у посткомунистичкој Европи

Превод: Немања С. Мрђеновић

Београд : Центар за
истраживање православног
монархизма, 2014

40 стр. ; 21 cm

ISBN: 978-86-917973-0-0

У августу је у издању Центра за истраживање православног монархизма из Београда, са благословом духовног покровитеља Његовог Преосвештенства Епископа аустралијско-новозеландског Г. Иринеја, објављен српски превод књиге др Христа Јанараса *Црква у посткомунистичкој Европи*. Ово је први превод овог значајног дела са енглеског на било који други језик и објављен је уз дозволу Његовог Високопреосвештенства Митрополита дарданелијског Г. Никите (Лулијаса), директора Православног института Патријарха Атинагоре при Унији теолошких школа у Берклију.

Дело је првобитно објављено 2003. године Господње, од стране Православног института Патријарха Атинагоре а ради се о обимом малој књижици која је заправо текст трију предавања најважнијег грчког (и уопште православног) савременог филозофа, која је он одржао постдипломцима, магистрандима и докторандима на Берклију, 1998. године.

Говорећи о овом делу, у предговору његовог првог издања (на енглеском језику), др Ан-

тон Врејм, тадашњи директор Православног института Патријарха Атинагоре, између осталог је истакао:

„Иако већина филозофа избегава директна уплитања у еклисиолошка и теолошка питања, Јанарас је значајан изузетак. У његовим размишљањима осећамо везу и континуитет античке грчке философије и идеала јелинске цивилизације настављене у теологији и идеалима православног хришћанства. Наравно, као филозоф, Јанарис је претежно заинтересован за идеалне изразе теологије и философије. Јако га брине позападњачење православног хришћанства, односно робовање православне хришћанске теологије неправославним или западним мисаоним категоријама и изразима над којима првенство даје чисто православном или јелинском начину размишљања.“

Преводилац овог дела, пречасни протонамесник Немања С. Мрђеновић, пак, у предговору српском издању, између осталог, вели:

„Ретки су примери попут овога у којима неко са толико мало речи може толико тога да каже, чак и међу таквим филозофским величинама у какве се убраја и Христо Јанарас, најпознатији православни

филозоф данашњице. Његова анализа расеца друштвене шавове прецизно попут скалпела у руци најбољег хирурга, изолује узрочнике симптома болести које ми видимо као социјалне дисфункционалности и указује на пут опоравка. Колико ће тај опоравак бити успешан зависи, свакако, од наше спремности да се као Црква, као друштво и као цивилизација суочимо са проблемом, односно пре свега да схватимо да смо управо ми део проблема и да желимо да се проблем реши.“

Управо у овим речима се назира и повод и разлог зашто је Центар за истраживање православног монархизма изабрао да управо ово дело др Христа Јанараса постане прва књига у његовој издавачкој серији *Орџанска мисао*.

Извор: Митрополија
аустралијско-новозеландска

Протонамесник
Предраг М.
Милановић

Не бој се само веруј

Београд : Чуvari :
Православна светосавска
омладина при Храму Светог
Саве, 2014

265 стр. ; 24 cm

ISBN: 978-86-88471-14-5

Пред нама је најновија књига протонамесника Предрага М. Милановића, пароха Храма Св. Саве у Београду. У својој књизи *Не бој се, само веруј!*, састављеној од три целине, аутор у бројним мисаоним целинама и оратор-

ским проповедима делује као будилник људских савести. Такве су нпр. ауторове беседе „Бадње вече и Божић“, „О значају Христовог страдања“, „О значају Христовог Вознесења“, „Христос и савремени свет“ – у којима излаже како се Бог родио од Пресвете Богородице као човек да би спасао род људски, све нације и генерације и сваког од нас појединачно. Род људски би био изгубљен без Христа који је светлост света и идеал који вечито „очарава“ а никада не разочарава, како нас учи Ф. М. Достојевски и додаје да би род људски залутао без Христа који је „Пут, Истина и Живот“ (Јн. 14, 6).

Аутор у својој књизи говори и о следећим темама: „Највећа вредност у животу“, „Робови блага“, „Вера, част и жртва“, „О мајкама, па и о мајци над мајкама која је си на Божијег родила (Пресвета Богородице спаси нас)“, „Да ли Бога слушамо?“, „Десет Божјих заповести“, „Не убиј!“, „Не укради!“, „О вери и невери – маловерје“, „О греху и покајању“, „Млади и наркоманија“, „О духовном слепилу“, „Богаташ и Царство Небеско“, „О Царству Божјем као јединој и првој потреби нашој“.

Кроз све ове теме провејава дејство силе Богочовека Христа у „поколебаном свету“ како је писао поменути Достојевски, где се над Европом надвијају тмурни и мутни облаци. Свет у наше време довикује као безбожни Римљани у првом веку како светом влада Нерон – док су хришћани са дубоком вером узвикивали да светом не влада Нерон него Бог. Данас би маловерни рекли да светом влада Америка, а ми бисмо увек рекли да Бог влада светом и животом појединаца и родом људским. За највећу светску силу је рекао један њен председник: „Плашим се за моју Америку јер Бог није у сили него у правди.“ Још Пророк Данило у својој књизи говори о силним светским царствима која су пролазна а Божије царство је непролазно.

Аутор нам у својој књизи излаже само мудрости Христове и наводи како нема ништа ново под сунцем осим Богочовека Христа, како је то учио Свети Јован Дамаскин.

Баш на Усековање Св. Пророка и Крститеља Божјег Јована 2001. године, разорене су и срушене „близнакиње“ у Њујорку, а тога да на аутор ове књиге се ризикујући свој живот испео на врх солитера на Врачару и спасао младића који је хтео да се баци у амбис. Својом студијом „Не бој се само веруј“ он опомиње род људски, човека и човечанство да могу бити спасени од свих искушења и катастрофа, само да се врате Христу Богу и устрашени и престрављени као Апостоли на Генисаретском језеру узвикну: „Господе изгибосмо, помагај!“ На овакав вапај Христос одговара (човеку и човечанству): „Не бој се, само веруј, и вера твоја спасиће те.“ Верујмо и у невероватно јер „што је људима немогуће Богу је све могуће“ како нас је учио Свети Николај Велимировић. То нам поручује и ова сјајна књига – да светом не влада неки „Нерон“, већ Бог.

Уместо рецензије ову књигу топло препоручују Епископ Атанасије (Ракита), протојереј-ставрофор Миодраг Поповић и проф. др Ранко Булатовић.

Протојереј-ставрофор
мр Александар Д. Срегојевић

Предлог за преводње:

Святитель Кирилл
Александрийский

Книга сокровищ о Святой и Единосущной Троице

Пер. с греческого и коммент.
Р. В. Яшунского,
вступ. ст. Г. И. Беневича

Санкт-Петербург :
Издательство Олега Абышко;
Краснодар : Текст, 2014

384 стр.; 22 см

ISBN: 978-5-903525-66-9

Свети Кирило Александријски:
Ризница о Светој
и Једносуштној Тројици

Свети Кирило Александријски (376–444) – грч: Κύριλλος Ἀλεξανδρείας – један је од најзначајнијих и отаца и учитеља Цркве, угледни богослов, полемичар и егзегета, аутор многобројних књига. Овај светитељ је био Архиепископ у Александрији, ревносни бранилац хришћанства и кључна личност у борби Цркве Христове против несторијанске јереси. Кирило Александријски оставио је за собом много списа догматског, полемичког, егзегетског и апологетског карактера. Познат је његов догматски рад *Ризница о Светој и Једносуштној Тројици* који је управо у Санкт Петербургу први пут објављен у ру-

ском преводу – Святитель Кирилл Александрийский, *Книга сокровищ о Святой и Единосущной Троице*, Издательство Олега Абышко, Санкт-Петербург, 2014.

Егзегетски списи које је Свети Кирило Александријски писао претежно су алегоријска тумачења Светог Писма, а апологетски списи директно су уперени против цара Јулијана Апостате (Отпадника) и сиријских епископа. Свети Николај Жички вели у *Охридском прологу* за њега: „Водио [је] три луте борбе за свога живота: с јеретцима Новацијанима, с јеретиком Несторијем и са Јеврејима у Александрији. Новацијани су постали у Риму и тако прозвани по Новацијану презвитеру, јересоначалнику. Они су се гордили својом врлином, ходили су обучени у бело одело, забрањивали су други брак и држали су да се не треба молити за оне који учине смртни грех, нити примати натраг у Цркву оне који једанпут отпаду од Цркве, па ма се они горко кајали... Његову борбу пак против Несторија, Патријарха цариградског, решио је Трећи васељенски сабор у Ефесу. Том Сабору председавао је сам Кирил, заступајући у исто време и папу римског Целестина, по молби овога, који због старо-

сти није могао доћи на Сабор. Несторије буде осуђен, анатемисан, и од цара прогнан на источну границу царства, где је и умро смрћу ужасном (јер му први разједу језик, којим је хулио Пресвету Богородицу називајући је Христородицом). После свршене борбе Кирил је у миру проживео и ревностно пасео стадо Христово. Представио се Господу 444. године. За њега се каже да је саставио 'Богородице Дјево радујсја!'“ Толико Нови Златоусту српског богословља Св. Николај Жички пише о овом светитељу.

Св. Кирило Александријски је – то је *opinio communis* – развио посебан сензибилитет за питања христологије на линији богословља Светог Атанасија Великог. Његова посебна склоности у богословским дисциплинама је припадала догматици. Једно од таквих догматских списа је *Ризница о Светлој и Једносуштној Троици*.

Ова књига је преглед аргументације у полемици православних са аријанцима и неоаријанцима, која се водила током целокупног IV в. и почетком V в. Њена особеност није само у аргументима односно њиховој систематичности, већ реторичка форма у којој их Св. Кирило излаже. Они су нека врста дијалога *sui generis* у контроверзи са јеретцима, која му омогућује да искаже све своје аргументе, и са друге стране – прецизно и јасно оповргне тезе противника, не смо на основу цитата из Св. Писма, већ и „силогистички“, по сили логичке евидентности. Он је овим списом на аргументативној линији Св. Атанасија – готово 1/3 овог списка је понављање теза из књиге *Против аријанаца* Св. Атанасија Великог. У 35 поглавља овог списка – 1–3. су посвећена Оцу, 4–32. Сину и 33–35. Св. Духу. Св. Кирило се служи и учењима Св. Епифанија, кападокијских отаца и

Дидима Слепог. Велики патролог наше Цркве, умировљени Епископ захумско-херцеговачки др Атанасије (Јевтић) цитира у својој другој свесци *Пашролоије. Источни Оци и писци 4. и 5. века од Никеје до Халкидона 325–451*, Београд, 1984, стр. 69, следећу карактеристику коју је о овом делу записао Св. Фотије: „Ово је доказано (полемичко) дело и бори се снажно и разноврсно против безумља Аријевог и Евномијевог, јер логичким методима, са добрим познавањем, изобличава њихову глупост. Уз логичке методе он свуда додаје и повезује речи Светога Писма, те на сваки начин разобличава слабост њиховог учења... Од свих Кирилових дела ово је најјасније, особито за оне који имају појмове о логичким методама.“ У тој етапи апологетичке полемике са неоаријанством, када је оно у царству већ било разбијено и било одвећ ослабљено да би васпоставило свој утуцај, главни задатак Кирила Александријског је био јасно и уверљиво излагање православног учења о Светој Троици како би се наоружали чланови Православне Цркве против дивљих замисли јеретика.

Св. Кирило Александријски управо тако формулише задатак свога дела – „срочити за ча да Цркве квалитетно слово као залог помоћи за будућност“, што му је у потпуности успело. Познавање његовог богословског опуса је чини се готово неопходним сваком савременом православном богослову и образованом хришћанину.

Ово дело је по мишљењу неких патролога најбоље дело Св. Кирила Александријског. Њега краси и један други атрибут: оно је прикладно за широки круг читалаца, те би га ваљало, уколико то већ није, што пре превести на српски језик.

Прошођакон Зоран Андрић

ПАНЧЕВО

Јединствен археолошки налаз

У најплоднијој јужнобанатској црници пронађени су остаци античког и средњовековног насеља, међу којима је јединствен примерак камене пећи – „каменке“ којој, по речима археолога ту једноставно „није место“.

– Најпре, изненадило нас је присуство кућне камене пећи, импозантних димензија, нађене у млађем хоризонту који припада периоду од 9. до 13. века. Овај својеврсни камин за загревање и припрему хране је у квадратној земуници димензија 3 пута 3 метра, а сама пећ је метар са метар. Домаћинима је била потребна велика количина камена да је сазидају, а њега овде нема. То нам говори да, осим што су били земљорадници, сточари и риболовци да су и трговали и то са становништвом преко Дунава и северније око Вршачких планина. Колико знамо пронађена је само још једна таква – каже мр Војислав Ђорђевић, кустос археолог панчевачког Народног музеја.

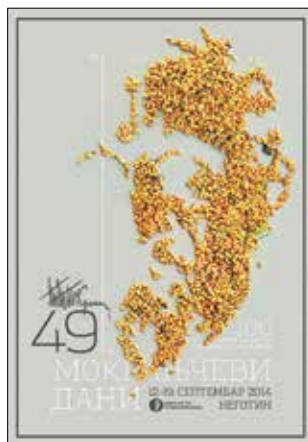

Остаци куће са каменом пећи – 9. век (фото: Народни музеј Панчево / Политика)

Насеље је, иначе, организовано тако да су у једном делу куће, а у другом се налази економски део са три груписане земљане пећи, што би могло да значи, како каже Ђорђевић, да су још у оно време имали неку врсту пекаре. Такође, пронађено је мноштво предмета за свакодневну употребу, а посебно су интересантни „пршљенци“ – заправо замајци за вретена, што

казује да су се бавили и ткачком кућном радиношћу.

Извор: Полишика

У НЕГОТИНУ

Мокрањчеви дани

Музички фестивал „Мокрањчеви дани“ посвећен најпознатијем српском композитору, Стевану Стојановићу Мокрању, одржава се од 12. до 19. септембра у Неготину.

Мокрањчеви дани, 49. по реду, отворени су у петак, 12. септембра у 17 сати у дворишту Мокрањчеве куће. Ове године обележава се и 100 година од упокојења нашег великог композитора и диригента.

Са благословом Његовог Пресвештенства Епископа тимочког Г. Илариона, у неготинском Саборном храму Свете Тројице, током трајања Мокрањчевих дана, одржаће се четири концерта духовне музике и тако наставити дугогодишња успешна сарадња неготинског Саборног храма и организатора овог значајног међународног фестивала. Део програма традиционално ће бити изведен и у Храму Св. Тројице у Мокрању надомак Неготина.

Извор: <http://eparhija-timocka.org>

СВЕТА ГОРА

Црквено певачко друштво „Бранко“ у Хиландару

Са благословом Епископа нишког Г. др Јована, мушки ансамбл Црквеног певачког друштва „Бранко“ и ове године, последњих дана августа, поклатио се најве-

ћој српској светињи. Традиција ходочашћа на Хиландар у овом хо-ру траје већ пуних двадесет година. У овогодишњем саставу ходочасника било је људи који су први пут видели Свету Гору давне 1994. године, оних који су у организацији хора већ неколико пута посетили Хиландар, као и извесног броја младића – хорских певача који су ову светињу походили први пут. На челу овогодишње групе поклоница нашла су се четворица угледних нишких свештеника.

Током дводневног боравка на Светој Гори, поклоници су имали прилике да уживају вековном традицијом утемељено манастирско гостопримство, присуствују шест часова дугим ноћно-јутарњим богослужењима, једу заједно са монасима у древной хиландарској трпезарији, посете знамениту хиландарску ризницу и на тренутак искусе благодат најозбиљнијег духовног начина живота на читавој планети. Осим Хиландара они су, пешачећи светогорским стазама и пловећи транспортним бродом, посетили још два светогорска манастира – суседни Есфигмен и нешто удаљенији манастир Светог Пантелејмона – Русик.

Извор: Епархија нишка

КРУШЕВАЦ

„Молитве на језеру 2014“

У Легату Милица од Мачве у Крушевцу, отварањем изложбе 44 дела насталих на претходним ликовним колонијама, почела је шеста међународна ликовна насеобина „Молитве на језеру 2014“.

Уметници из разних крајева на ше земље стварали су уметничка дела у дому „Србијашума“ на Јастрепцу. Насеобина „Молитве на језеру“ завршена је 11. септембра.

Извор: Епархија крушевачка

СВЕТ

Вики воли споменике

Србија ће ове године по трећи пут учествовати у великом светском Wiki Loves Monuments (WLM – Вики воли споменике) фо-

то–конкурсу који у периоду од 1. до 30. септембра организује покрет Викимедија.

Вики воли споменике је фото–конкурс који за циљ има прикупљање фотографија непокретних културних добара (споменици културе, знаменита места, просторно културно–историјске целине, археолошка налазишта) широм Србије. Конкурс се одржава у организацији Викимедије Србије од 1. до 30. септембра 2014. године. Ове године, фото–конкурс се одржава у више од 30 земаља, међу којима је и Србија. Циљ овог такмичења је подстицање људи да фотографишу непокретна културна добра и да их поставе на интернет под Creative Commons лиценцом, како би омогућили другима слободан приступ и располагање овим фотографијама и поделили их са светом. На овај начин обогаћује се мултимедијална база непокретних културних добара, којих у нашој земљи има преко 2400 (толико их је тренутно заведених). О успеху овог пројекта говори податак да су 2012. године у њему учествовале чак 33 земље и прикупљено је више од 350.000 фотографија. Више информација се може наћи на званичној WLM презентацији: www.wikilovesmonuments.org. Протеклих година је током овог фото–конкурса прикупљено око милион фотографија. Жири састављен од стручњака из релевантних области одабраће 10 најбољих ауторских фотографија природних добара Србије под Creative Commons слободном лиценцом.

Најуспешнији такмичари ће освојити вредне награде, а њихове фотографије биће изложене на изложбама широм Србије.

„Поносни смо на досадашње резултате које смо постигли овим пројектом. За само две године, колико организујемо WLM, прикупили смо преко 6.000 фотографија које се налазе на Викимедијиној остави и које

се слободно могу користити. Једна од могућности је обогаћивање чланака на Википедији овим фотографијама. Ове године очекујемо повећање броја фотографија споменика културе које не постоје“, рекла је Ивана Мацаревић, менаџер пројеката Викимедије Србије.

Информације о фото–конкурсу, укључујући и спискове непокретних културних добара може се пронаћи на веб–сајту wlm.rs.

ИТАЛИЈА

Конференција о православној духовности

У манастиру Бозе у италијанској провинцији Бјела, одржана је од 3. до 6. септембра 22. по реду конференција о православној духовности. Ове је године главна тема конференције била „Блажени миротворци“.

Обраћање о. Џона Бера, декана Академије Св. Владимира, на конференцији у Бозеу

У вишедневним дискусијама своја предавања су изложили представници Православне Цркве из Москве, Солуна, Кијева, Бејрута, Оксфорда и из Сједињених Америчких Држава. Предавања су била разнолика али је у свима преовладала тема мира. Епископ аустријско–швајцарски Г. Андреј говорио је о миру у Светој Литургији а о. Џон Бер, декан Академије Св. Владимира из Њујорка говорио је о Св. Иринеју Лионском и о миру међу Црквама.

Како се наводи на извештају о конференцији постављеном на веб–сајту Академије Св. Владимира (<http://www.svots.edu>), манастир Бозе је традиционална заједница која је основана 1960–их година и сачињена је од око

осамдесет мушкараца и жена који припадају различитим хришћанским Црквама. Конференције о православној духовности се у Бозеу одржавају од почетка деведесетих година 20. века и до сада су на њима обрађиване различите теме – од мисије Цркве до Светог Писма.

Извор: <http://www.monasteriodibose.it>
и <http://www.svots.edu>

БЕЛГИЈА

Мир је будућност

Од седмог до деветог септембра је у Белгији у граду Антверпену одржана међународна конференција код називом „Мир је будућност: дијалог религија и култура 100 година након Првог светског рата“ (Peace is the future: Religions and Cultures in Dialogue 100 Years after World War I). Конференција је одржана на иницијативу Заједнице Светог Егидија. Конференцији је присуствовало преко 300 делегата, представника разних верских институција и организација из читавог света. Током конференције су биле обрађиване разноврсне теме као што је однос између религије и насиља, економија у служби мира, одрживи развој и борба против сиромаштва са посебним освртом на актуелну ситуацију у Нигерији и Ираку.

Еп. аустријско–швајцарски Г. Андреј говори на конференцији у Антверпену

На крају ове конференције, 9. септембра, окупљени су упутили апел за мир – подсећајући да ратови бесне и у Европи, да на тлу Европе постоје ратни сукоби и да је Европа преплављена таласима избеглица из ратом захваћених подручја. Текст овог апела може се прочитати на веб–адреси <http://www.santegidio.org>. ■■

ЛИБИЈА

Забрана продаје икона и крстова

У Либији су милитантни исламисти, који контролишу неколико предграђа либијске престонице Триполија, забранили јувелирима да продају накит који има везе са хришћанском тематиком.

Према извештају информативног портала *Calam1*, који се позива на либијски лист *Аг-Дијар*, у другој половини августа текуће 2014. године су наоружани појединци са маскама и у маскарним униформама извршили рације у неколико јувелирница у либијској престоници. Власници продавница и радионица, као и њихови запослени, били су принуђени да под претњом смртне казне прекину производњу и продају једног броја предмета који су на овај или онај начин повезани са хришћанском тематиком – а то се односи на крстове и ланчиће за њих, иконе и њихова постоља итд. Како преносе информативне агенције, услед овог прогона хришћанских обележја и симбола, неки јувелири су сакрили производе у својим кућама у Триполију или су их однели из самог града у оближња села.

Фото: <http://www.spc.rs>

Међутим, власти у Либији потпуно одбацују могућност да је неко извршио притисак на јувелире и да су хришћански симболи нестали са продајних пултова. Тим поводом се огласио и министар правде Ашраф Рифи и критиковао (по његовом мишљењу) „гласине које имају намеру да створе панику међу становницима либијске престонице“.

Извор: *pravoslavie.ru*

КОНСТАНТИНОПОЉ – ВАТИКАН

Заштита животне средине

Његова Свесветост Патријарх цариградски Вартоломеј је у својој посланици коју је упутио вернима поводом 1. септембра, Дана творевине, најавио да ће се у седишту Васељенске Патријаршије у Константинопољу идуће године одржати међународна конференција на тему еколошких проблема. У својој посланици овим поводом Патријарх пише да Црква не може остати равнодушна пред све већим загађењем животне средине.

Фото: theorthodoxchurch.info

Патријарх цариградски Вартоломеј

Израбљивање природе потиче од одступања од Творца; људи би требало да поштују свако живо биће на земљи. Патријарх Вартоломеј пише, између осталог: „Само када нас ова свест буде покретала и када будемо свесни доприноса сваке животиње и сваке биљке светском животном кругу, ми ћемо божанском благодаћу а не недовољном људском снагом, решити све еколошке проблеме.“

Првопастир Римокатоличке цркве, папа Фрања, поводом Дана творевине, са Трга Св. Апостола Петра у Риму позвао је на већу заштиту животне средине. Према папиним речима, не тражи се само од установа, него и од сваког појединца да се ангажује на овом плану. Заштита природе је блиско повезана и са здрављем људи.

Извор: Инфо-служба СПЦ

ВЕЛИКА БРИТАНИЈА

Молитва за Блиски исток

На предлог Епископа Ангела (из дохалкидонске Коптске православне цркве), Архиепископ кентербериски Џастин Велби позвао је поглаваре и представнике блискоисточних Цркава у Великој Британији да се 3. септембра окупе у дворцу Ламбет „ради солидарности са хришћанима на Блиском истоку“, да би поделили њихов заједнички бол.

Присуствовао је велики број православних и других блискоисточних свештеника и јерараха, међу којима су били и Архиепископ тијатирски Григорије (Васељенска Патријаршија), Архиепископ сурошки Јелисеј (Московска Патријаршија), Архиепископ Тома Давод из древноисточне Сиријске православне цркве, Епископ Ангел (Коптска православна црква), англикански епископи Лондона, Садарка и Ворица; Епископ Џефри Раувел (као сапредседавајући Англиканско-православне међународне комисије), као и представници Сиријске католичке цркве, Халдејске цркве, Древне цркве Истока, Антиохијске Православне Цркве, Мелкитске цркве, Маронитске цркве, Римокатоличке цркве и других група које раде на миру и помирењу на Блиском истоку. После добродошлице свима присутним, Архиепископ Џастин Велби је председавао радним састанком за округлим столом, на коме су црквени великодостојници размењивали информације и мишљења.

После овог састанка одржана је молитва у капели крипте током које су читани одељци из списка Светог Исака из Ниниве

(Св. Исака Сирина) и Светог Јефрема Сирина и Псалам 142. После овога Архиепископ Цастин и учесници скупа су дали заједничку изјаву за штампу.

Извор: <http://theorthodoxchurch.info>
и Инфо-служба СПЦ

БУРУНДИ

Страдале монахиње

Три старије монахиње, пореклом Италијанке, брутално су пребијене, силоване и убијене у римокатоличком манастиру у држави Бурунди, изјавила је локална полиција.

Олга Рашети (83) и Луција Пуличи (74), обе римокатоличке монахиње, избодене су на смрт у понедељак, 8. септембра унутар зидова манастира у Каменгеу у близини Буцумбуре, главног града Бурундија.

Неколико сати касније је у истом манастиру убијена још једна монахиња, пребијена је и обезглављена. Ради се о седамдесетдеветогодишњој Бернадет Бођији.

Заменик директора полиције наводи да мотив за ова сурова убиства није јасан. Претпоставља се да је трећу монахињу убио сачуник који се крио у манастиру. За сада постоје тројица осумњичених. Поводом овог догађаја се огласио и потпредседник Бурундија који је овај злочин окарактерисао као варварски.

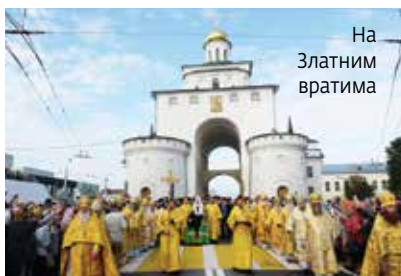
Извор: www.washingtontimes.com

РУСИЈА

800 година

Владимирске епархије

Његова Светост Патријарх московски и све Русије Г. Кирил боравио је седмог септембра у граду Владимиру, који се налази 200 километара источно од Москве, како би учествовао у прослави поводом обележавања 800 година од оснивања Владимирске епархије. У пратњи Патријарха били су Митрополит санктпетербуршки и ладошки Варсонуфије и Епископ солнечногорски Сергије.

На
Златним
вратима

На Златним вратима града Владимира (Златна врата су једина сачувана руска градска врата из 12. века: некад су била део великих обрамбених зидина древног утврђеног града Владимира) руског Првопастира дочекали су бројни архијереји, представници државних власти и верни народ.

Народ у литији

Потом је Његова Светост Патријарх Кирил предводио литију од Златних врата до Цркве Успења Пресвете Богородице, где је Првојерарх Руске Православне Цркве служио Свету Литургију.

Извор: <https://mospat.ru>

НЕМАЧКА

Освећена дрвена црква

Тридесетог августа је у Хамбургу, другом по величини граду у Немачкој, освећена православна црква посвећена Светим Мироносицама.

Дрвену цркву, са црквеним поседом који обухвата један парк, велики крст за поклоњење, изрезбарену капију и деље игралиште, осветио је Архиепископ берлински и немачки Теофан. На прослави је учествовао Схиархимандрит Илија (Ноздрин), духовник Оптиנסке пустиње (интервју са овим старцем објављен је недавно у два наставка у часопису *Православни мисионар*, у свескама 337 и 338 (3. и 4. свеска за 2014. годину).

Нова православна
црква у Хамбургу

Архиепископ Теофан је честицао пастви што је стекла ову преплепу цркву. Он је приметио да православно руско становништво у Хамбургу већ има импресивну Саборну цркву у центру града, а сада има и малу, удобну дрвену цркву саграђену у староруском стилу. Он је заблагодарио оцу Илију и саслужитељима на учешћу у заједничкој молитви.

Сада ће се редовна богослужења служити у новој цркви. Сваке суботе служиће се Литургија и парастоси на црквенословенском језику, док ће се недељом за православну заједницу Светих Кирила и Методија – која говори немачки – служити на немачком језику.

Извор: <https://mospat.ru>
и Инфо-служба СПЦ

НА ФИЦИЈУ

Изградња православне цркве

Пре две године је Његово Високопреосвештенство Митрополит новозеландски Амфилохије поставио камен темељац за Цркву Свете Тројице у Савени, на Фицију. Црква је у изградњи: осликавање цркве већ је почело, а ускоро ће бити постављени и прозори, врата и подне облоге.

Лепота цркве, као и сама импозантна појава, привлаче пажњу возача и пролазника, који имају прилику да виде грчку православну цркву први пут у својим животима. На истом поседу је сиротиште чија изградња је већ завршена, док је сада у току његово опремање намештајем и прибором. Када Митрополит новозеландски Амфилохије буде дошао на Фици, извршиће освећење.

Извор: Инфо-служба СПЦ

У СКОПЉУ

Гостовање аустријских новинара

Православна информативна служба из Беча је и ове године организовала путовање на коме су аустријски новинари из више медијских кућа посетили православне светиње у Србији, Црној Гори, Албанији и у БЈР Македонији.

У жељи да се новинари што боље упознају са животом и страдањем Православне Охридске Архиепископије, организатор пута и портпарол ПЕК у Аустрији г. Мирко Колунџић иницирао је преко МИП Аустрије и аустријске амбасаде у Скопљу званично упућену молбу Министарству правде у Скопљу за разговор аустријских новинара са утамниченим Архиепископом Јованом. Иако је првобитно било назнака, како су званичници у Амбасади Аустрије у Скопљу саопштили, да ће до разговора доћи, неколико дана пре доласка делегације из Аустрије, Министарство правде је одбило упућени захтев.

При доласку у Скопље аустријска делегација имала прилику да од Епископа стобијског Давида добије информације о утамниченом Архиепископу Јовану и прогону са којим се ПОА суочава. У разговору са аустријским новинарима Епископ Давид је нагласио да је стање у Македонији, када су у питању верске слободе и људска права, више него лоше. Тако се ПОА као верској заједници не дозвољава регистрација иако закони у тој области постоје. Такође се руше цркве, за које је ПОА претходно добила грађевинске дозволе. Аустријски новинари су били веома забринуте за судбину утамниченог Митр. скопског Јована

НА КИМ

Поводом налога за хапшење

Епископ рашко-призренски Г. Теодосије изразио је најдубљу забринутост поводом Еулексових налога за хапшење градоначелника Зубиног Потока Стевана Вуловића и бившег председника ове општине Славише

Ристића. Владика Теодосије је нагласио да је ова најновија одлука Еулкса изазвала велику узнемиреност међу косовско-метохијским Србима и да не доприноси успостављању поверења и сарадње која нам је сада толико преко потребна. Зато је у циљу смиривања ситуације изградње поверења у мисију

Еулкса, посебно на северу Косова, неопходно да се постојећи проблеми разреше дијалогом, а не оптужницама које се у српском народу доживљавају као средство институционалног притиска.

*Из канцеларије Епархије рашко-призренске
Призрен-Грачаница, 1. септембар 2014. г.*

нагласивши да се у аустријским медијима о судбини Архиепископа Јована готово ништа не зна.

*Православна информативна
служба (ОИД/ПИС)*

НА СТАРОЈ ПЛАНИНИ

Обнова запуштене цркве

Житељи села Брлог, организоване су се и удружени заједно прикупили више од 700.000 динара за обнову цркве посвећене Светој Петки у том питорескном, старопланинском селу. Донацију од око 100.000 динара дала је и Епархија нишка, као и локална власт у Пироту која читав пројекат помаже са 200.000 динара. „Почели смо заменом крова, унутрашњим уређењем, а планирали смо да средимо и двориште храма и још низ других, само наизглед ситних послова. Настојимо да све буде готово до 27. октобра на празник Свете Петке“, каже Славица Ђирић из иницијативног одбора за сређивање цркве у Брлогу, која је била јакo запуштена.

В. Ђ.

У МАНАСТИРУ САСЕ

Историјски догађај

Манастир Свете Тројице, Оца и Сина и Светога Духа – Сасе код Сребренице, 31. августа 2014. је имао историјски дан и догађај.

У дванаесту недељу по Духовима, Епископ звоничко-гузлански

Хризостом служио је своју прву Литургију у овом манастиру и произвео првог игумана ове свете обитељи. Високопреподобни протосинђел Методије Петричевић, настојатељ ове свете обитељи, унапријеђен је у чин игумана, чиме је постао први игуман манастира Св. Тројице након више вијекова од како је овај манастир разрушен од освајача и тирана Мађара и Турака.

Поздрављајући га након унапређења, Владика Хризостом пожелио му је Божији благослов, молитвено заступништво Пресвете Владичице Богородице, светих ктитора и свих светих из рода нашега који се подвигом удостојише Царства Небескога.

Љ. К.

Извор: Епархија звоничко-гузланска

У НОВОЈ ПАЗОВИ

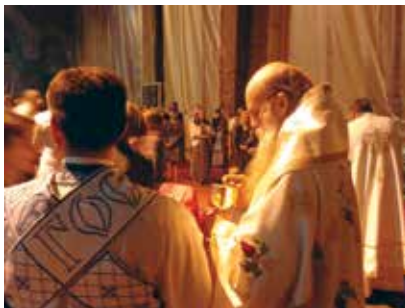
За почетак школе

У недељу, 31. августа 2014. у Храму Св. Петке у Новој Пазови, служена је Литургија и обред молебног пјенија приликом почетка ђачког учења. Традиционално од 2000.

У БЕОГРАДУ

Сабрање вероучитеља АЕМ

Вероучитељи престоне Архиепископије Цркве Српске су се по обичају сабрали у суботу, 30. августа 2014. уочи почетка школске године у Храму Св. Саве, првог српског архиепископа и уистину великог учитеља Цркве Божије и нашег рода српског. Св. Арх. Литургију служио је изабрани Епископ славонски Јован, председник Одбора за верску наставу АЕМ. Епископу Јовану су саслуживали свештеници храма, чланови Одбора за верску наставу и вероучитељи који су свештенослужитељи.

Након прочитаног Јеванђеља, Преосвећени Владика се обратио сабрањим катихетама: „...Није сада његово да се он (учитељ) узгорди зато што је проповедник живог Бога...“, већ је управо смисао да сачува свест о својој ништавности да би се у немоћи пројавила благодат Божија. Владика је нагласио да су вероучитељи они који би требало да сведоче живу веру, веру која је слободна од комформистичких спекулација, која је прожета крсним сведочанством, као што се то збива са Црквом у крајевима где живи наш народ (Републици Српској, Крајини, Хрватској, Црној Гори, Македонији). На крају своје беседе, Преосвећени је молитвено пожелео катихетама да поучавани Светим Писмом и литургијским животом буду „извор правог мерила богословља, мерила литургијности, правог мерила црквеног живота да сви сакупљени на једно место, једним устима и једним срцем прослављамо Бога Свету Тројицу, Оца, Сина и Светога Духа“.

Након Божанствене Евхаристије, вероучитељи су се у амфитеатру Народне библиотеке Србије окупили на радни део састанка. Вероучитељи су обавештени да ће се прве недеље школске године служити Литургија и молебан Светоме Духу за почетак школске године. На крају састанка су катихетама била подељена решења за наступајућу школску годину.

Канцеларија за верску наставу АЕМ

ова духовна свечаност се одржава у овом месту. Литургију је служио протојереј-ставрофор Миле Јокић, архијерејски намесник старопазовачки, који је причестио око 200 деце свих узраста.

Вероучитељи Димитрије Милановић, Бранка Јованчевић и Светогор Сандић су учествовали у овом сабрању, и са децом отпевали неколико духовних песама. Отац Миле

се у молебном пјенију помолио Дародавцу свих добара да ученицима „пошље Духа мудрости и разума, да им отвори ум и уста, те просвети срца њихова ради примања васпитања добрих наука“ и у беседи истакао значај Светог Причешћа, и пожелео ученицима успешну и благословену нову школску годину. После причешћа сва деца су добила слаткише, као мали знак пажње, и поздрављајући се са својим вероучитељима радосно и пуна срца одлазила из храма.

Вероучитељ Светогор Сандић

У ПРИЗРЕНУ

Нова генерација богослова

У призренску Богословију Св. Кирила и Методија кренула је четврта

У ПАКРАЦУ

Устоличење Епископа славонског Г. Јована

Св. Арх. Литургијом у Саборној цркви Свете Тројице у Пакрацу, 13. септембра 2014. увенчан је у трон Епископа пакрачко-славонских Његово Преосвештенство Г. Јован. У наредном броју *Православља* доносимо детаљан извештај са устоличења.

генерација ученика, будућих богослова. Ускоро ће почети обнова још неупотребљивог дела школе, запаленог 2004. год. Првог септембра, ђаци православне богословије прво су отишли на Св. Арх. Литургију у Храм Св. Ђорђа.

У току Литургије служено је Молепствије у почетку школског рада, а онда су се будући богослови поклонили на гробној плочи цару Душану у манастиру Св. Архангела. „Радост је велика. Не само да смо добили нову генерацију, 14 нових ученика – а укупан број је 50 у читавој Богословији – него смо добили и три нова професора и то је велика подршка и олакшање, а и гаранција квалитета наставе“, каже Дејан Ристић, професор у Богословији. Прву беседу богословима одржао је Владика Теодосије: „Ова Богословија је надмашила своје оквири. Она није само битна за овај град и нашу епархију, већ за целу нашу Цркву, нашу државу и наш народ“, рекао је Преосвећени. Овом значајном сабрању присуствовали

су ђаци, којих ове године има 50 у четири разреда, професори и многи пријатељи Богословије међу којима и ректор Приштинског универзитета са привременим седиштем у Косовској Митровици г. Срећко Милачић.

Прилог: Радио-телевизија Србије

У ЕПАРХИЈИ ВАЉЕВСКОЈ

Век од Колубарске битке

Епископ ваљевски Милутин је обишао 3. септембра 2014. темеље храма Спомен-костурнице Светих мученица Вере, Наде и Љубави и мајке им Софије у селу Кадина Лука, засеоку Грађеник, у општини Љиг.

У славу хероја чувене Колубарске битке, чије је војевање започело баш у овим крајевима, група ентузијаста окупљена у Грађевинском одбору ЦО Славковица, јуна ове године, отпочела је градњу храма посвећеног ранохришћанским светитељкама. У корак са временом, израђен је и веб-сајт <http://www.nasa-nada.rs/>, да се верни широм света са богоугодним делом упознају. Аутор пројекта овог монументалног здања је угледни архитекта Предраг Ристић. Темељ ће крајем септембра осветити Епископ Милутин. Тим свечаним чином Епархија ваљевска прославиће стогодишњицу Колубарске битке.

J. J.

Извор: Епархија ваљевска

У ДЕЛИГРАДУ

208. годишњица боја

У четвртак, 4. септембра, обележена је годишњица боја на Делиграду. Светом Литургијом, полагањем венаца на спомен-костурницу, поменом српским ратницима и уметничким програмом обележен је дан када се одиграла једна од нај-

100 година од рођења Патријарха српског Павла (1914–2009)

На Усековање главе Светог Јована Крститеља, 11. септембра, тачно пре 100 година, родио се у Кућанцима у Славонији Гојко Стојчевић, потоњи Патријарх српски Павле. О вољеном блаженопочившем Патријарху и обележавању века од његовог рођења читајте у наредном броју Православља.

већих и најзначајнијих победа Карађорђевих устаника у Првом српском устанку.

Бој за Делиград је почео 3. септембра 1806. године у зору јаким фронталним нападом Турака који су успели само да се приближе српским утврђењима. Истог дана предноћ, Станоје Главаш са одредом од 2.500 пушака и 500 коњаника, успео је да преко Крушевца и Јастрепца заузме Прокупље и тиме угрози Ниш. Када је, у току борби, Ибрахим-паша за то сазнао, прекинуо је даље нападе на Делиград и повукао се преко Алексинца ка Нишу.

Тако су Срби, иако бројно много слабији, одбранили Делиград. Делиград никада није пао. Управо зато, првобитно названа Делишанац или Делилогор, српска тврђава је преименована у „град јунака“, „град делија“. На месту где се налазио главни шанац српских снага на Делиграду је, према пројекту угледног београдског архитекта Момира Коруповића, подигнут Храм Светог Арханђела Михаила у спомен ратницима палим у свим ослободилачким ратовима Србије до 1918.

Извор: <http://www.aleksinac.net>

У ЗАДУЖБИНИ СТЕФАНА НЕМАЊЕ За вернике Старог Раса

У току обнове манастира Ђурђеви Ступови код Новог Пазара, а са благословом Владике рашко-призренског Г. Теодосија, ливница Лиграп је допремила, из Белосаваца код

Тополе, огромно звоно тешко више од две тоне и вредно 37.000 евра, у порту манастира. Ту је само привремено „смештено“ док се не заврши обнова светиње и док не буде одређено место са кога ће вернике у Рашкој и Дежевској долини свакодневно позивати на молитву. „Звоно је само привремено у порти“, каже отац Герасим, игуман Ђурђевић Ступова. „Ускоро ће бити освештано, а када сви радови буду завршени, одлучићемо заједно са стручњацима, где ће трајно бити лоцирано. Звоно зове вернике, али и потенцијалне донаторе. Надамо се да ће бити заинтересованих који ће нам помоћи да обезбедимо средства за његову куповину како би се сви заједно радовали“, каже о. Герасим.

М. Н.

У УСКОЦИМА

Освештана нова црква

Митрополит црногорско-приморски Амфилохије и Господа епископи будимљанско-никшићки Јоаникије и полошко-кумановски Јоаким освештали су, 5. септембра, са свештенством, новосаграђену Цркву Св. архиђакона Стефана у Крњој Јели у Ускоцима. Након службе великог освећења архијереји су са свештенством служили Св. Арх. Литургију, а у склопу Свете службе обављено је и саборно крштење дјеце и одраслих.

Након благосиљања славског колача, Митрополит Амфилохије

је у архипастирској бесједи казао да само Бог људе чини бесмртним и непролазним.

Митрополит је потом предао кључеве цркве Владици Јоаникију као надлежном епархијском архијереју, а онда је предсједнику одбора за градњу храма, Милутину Јекнићу, уручио високо одликовање СПЦ – Орден Св. краља Милутина, којим га је Св. Арх. Синод на челу са Патријархом српским Иринејем на Митрополитов предлог одликовао за ово богоугодно дјело.

Сабранима се затим обратио Епископ Јоаникије са жељом да труд градитеља овога светог храма буде благословен. Он је Митрополиту Амфилохију и Епископу Јоакиму уручио одликовања Епархије будимљанско-никшићке – Медаље Св. великомученика Георгија.

Презетио са www.mitropolija.com

УАЕМ

Молепствије на почетку школске године

Са благословом Патријарха Иринеја, Св. Арх. Литургију са чином призива Светог Духа на почетку нове школске године служио је изабрани Епископ славонски Јован уз саслужење Епископа топличког Арсенија и свештенства Архиепископије београдско-карловачке, у присуству преко 1500 ученика, вероучитеља и наставника београдских школа, у Спомен-храму Св. Саве. У недељу, 7. септембра 2014, овај велики духовни догађај је сабрао ђаке из готово свих београдских основних и средњих школа, укључујући и ђаке из школа за децу која болују од церебралне парализе и других сметњи у развоју, као и школа које наставу изводе у болницама и кућној настави.

У пригодној беседи Владика Јован је поздравио ученике београдских школа, пожелевши им много успеха

НА СВЕТОЈ ГОРИ

Упокојио се у Господу хиландарски монах Атанасије

Наш сабрат Атанасије, најмлађи хиландарски монах, упокојио се 4. септембра 2014. у Господу. Замоначен је пре непуна два месеца на празник Св. Петра и Павла са још једним искушеником. Добио је на монашењу за свог небеског заступника Св. Атанасија Атонског. Свима је био све. И да орасположи и да заштити и да послуша. А име је изабрао „сам“. Ту највећу монашку тајну коју игуман чува до самог чина монашења, Господ му је открио раније. И житије Светог му је прионуло за срце. Светогорац, обновитељ монаштва, земаљски страдалник и небески заступник свих атонских монаха.

Изгарао је отац Атанасије на манастирским послушањима још као искушеник. Најпре у трпезарији, касније у пекари, на месту просфорара и појца. Учио је грчки и трудио се у ватрогасној екипи, као возач и у неретким пожарима. На послушању ватрогасца га је и смрт затекла. Положио је отац Атанасије живот за ближње. Похитао да спасе грчке колеге који су се ватрогасним возилом са пута сурвали у дубодолину код скита Свете Тројице. По чудесном промислу свом Господ га је призвао само једну кривину ниже. Његово ватрогасно возило је на сличан начин слетело у исту дубодолину. И као његовог небеског заступника, Господ га је узео у своје наручје ту недалеко од свога дома, Цркве Свете Тројице.

Господе, упокој душу слуге свога монаха Атанасија.

Хиландар, 5. септембар 2014.

Хиландарски монаси

и у овој школској години, не кријући радост бројем сабраних београдских основаца и средњошколаца. Родитељима, вероучитељима, наставницима и учитељима Епископ се захвалио на несебичном залагању у васпитању нашег подмлатка. Истакао је значај похађања часова веронауке: „Веронаука је дародавац најубојитијег оружја, а то је сила Речи Божје. Ако тако наоружану омладину будемо недрили у своме народу, наш опстанак и трајање не ће се доводити у питање.“

Владика је овом приликом присутнима пренео благослов Патријарха Српског, закључивши да ће СПЦ увек придавати велики значај образовању и васпитању деце.

У БЕОГРАДУ

Изложба о аустријско-српским односима

У Конаку кнегиње Љубице 8. септембра 2014. је отворена изложба „Белешке бурних односа. Аустријско-српски односи од 1836. до 1914.“,

аутора Владимира Томића, др Данила Шаренца, доц. др Ханеса Лајдингера. Изложба је плод сарадње Амбасаде Републике Аустрије у Београду, Института за савремену историју и Музеја града Београда. У свом обраћању присутнима амбасадор Аустрије Њ. Е. Јоханес Ајгнер истакао је да су „организатори свесно желели да покажу ширу слику а не само болне догађаје из 1914. године“, док је министар спољних послова Републике Србије Ивица Дачић отварајући изложбу са задовољством констатовао да су „сто година након што су дотакли најнижу тачку, односи између две земље на веома високом нивоу, стабилни и свеобухватни“.

Д. Сирахинић

РУЧНО И ЕЛ. ЗВОЊЕЊЕ – ИСТОЧНО

У Руса, Грка и Светогораца до данас, а код Срба до пада Деспотовине, а од 2007. наново, и то: **са програмирањем и са откуцавањем часова и четвртина**

СВЕЖЕ: м. Жича (5 зв.), Копорин (3), Милешева (звон 9 тона); храм у Јовцу (3), Уљми (4) Крагујевцу (5), С. Паланци (3), Салаковцу (2), м. Вратна (2)...

ЧАСОВНИЦИ

– **Обнова старих механичких, од историјског значаја, часовника;**

– **Израда нових, тачних, са самосталним пребацивањем на „зима-лето“ време.**

скуп „ЖЕЛ-МИР“ аутора

САЈТ: zelmir.atspace.com;

szeljko7@gmail.com

065/920 5 851 ; 064/20 80 145

**Продајни
центар
Епархије
шумадијске**

**Интернет продавница
црквених предмета за
цео свет**

www.eparhija.rs

**Опрема за храмове
Опрема за свештенство
Иконе, крстови, тамјан
Филигрански програм
Јеванђеља, књиге
Црквени артикли**

**За свештенство,
монаштво и
црквене општине**

-15%

www.eparhija.rs

НАРУЏБЕНИЦА

Шифра претплате
(попуњава служба претплате)

**Претплаћујем се
на следеће часописе**
(означите жељени часопис
и начин претплате)

Име и презиме наручиоца:

ПТТ број и град:

Адреса:

Држава, епархија:

Часопис	Годишња претплата		Начин слања (важи за иностранство)	
	Србија	Иностранство		
<i>Православље</i>	1700 динара	45€ или 70\$ или 70 CAD или 75 AUD или 35£	Обичном поштом	
		60€ или 90\$ или 90 CAD или 100 AUD или 45£	Авионом	
<i>Православни мисионар</i>	500 динара	20€	Обичном поштом	
		25€ за Европу или 35€ ван Европе	Авионом	
<i>Теолошки погледи</i>	900 динара	20€	Обичном поштом	
		25€ за Европу или 35€ ван Европе	Авионом	
<i>Гласник СПЦ</i>	1200 динара	32€ за Европу или 35\$ ван Европе	Обичном поштом	
		60€ за Европу или 65\$ ван Европе	Авионом	
<i>Светосавско звонце</i>	690 динара	25€	Обичном поштом	
		30€ за Европу или 40€ ван Европе	Авионом	

Наруџбеницу слати на адресу: „Православље“ – Српска Патријаршија, Краља Петра 5, 11000 Београд, Србија